

EESTI MAAÜLIKOOL
Põllumajandus- ja keskkonnainstituut

Elena Niinemets

**FINANTSTULEMUSLIKKUS EESTI
PÕLLUMAJANDUSETTEVÕTETES FADN ANDMEBAASI JA
STATISTIKAAMETI ANDMETE VÕRDLUSEL AASTATEL 2014- 2021**

THE COMPARATIVE ANALYSIS OF FINANCIAL PERFORMANCE OF
ESTONIAN AGRICULTURAL COMPANY IN 2014-2021 BASED ON FADN
DATABASE AND STATISTICAL BOARD DATA

Magistritöö
Majandusarvestuse ja finantsjuhtimise õppekava

Juhendaja: dotsent Maire Nurmet, (*Econ*)

Tartu 2023

Eesti Maaülikool Kreutzwaldi 1, Tartu 51014		Magistritöö lühikokkuvõte	
Autor: Elena Niinemets		Õppekava: Majandusarvestus ja finantsjuhtimine	
Pealkiri: Finantstulemuslikkus Eesti põllumajandusettevõtetes FADN andmebaasi ja Statistikaameti andmete võrdlusel aastatel 2014-2021			
Lehekülgi: 55	Jooniseid: 21	Tabeleid: 14	Lisaid: 5
Osakond: Põllumajandus- ja keskkonnainstituut Uurimisvaldkond (valdkonna kood): Põllumajandusökonomika S187 Juhendaja: Maire Nurmet Kaitsmiskoht ja -aasta: Tartu 2023			
<p>Põllumajandusettevõtete hea majanduslik seis on aluseks maapiirkonna arengule, toiduga kindlustatusele ning põllumajanduspoliitika otsuste aluseks olevatele mõjuanalüüsidele. Varasemates uuringutes on autorid välja toonud, et põllumajandusettevõtete majanduslikku seisut ei ole piisavalt uuritud ning kasutatakse varade puhasrentaablust ja omakapitali rentaablust. Põllumajanduspoliitika otsuste aluseks olevate mõjuanalüüside koostamise probleem on aga, milliseid andmeid ja millisest andmebaasist analüüsiks rakendada. Magistritöö eesmärk on võrrelda kahe erineva andmebaasi andmetel finantstulemuslikkust Eesti põllumajandusettevõtetes kaheksa aastase perioodi jooksul.</p> <p>Töö teoreetilises osas selgitati finantstulemuslikkuse hindamise vajadust põllumajandusettevõtetes ning hindamist suhtarvude abil. Magistritöö empiirilises osas arvutati FADN andmebaasi ja Statistikaameti baasil Eesti põllumajandusettevõtetes varade puhasrentaablus, omakapitali rentaablus, käiberentaablus ning kasutatud kapitali rentaablus. Analüüsiks jaotati FADN andmed tootmistüüpide ning suurusgruppide lõikes, Statistikaameti andmed suurusgruppide lõikes. Lisaks võrreldi kahe andmebaasi finantstulemuslikkuse näitajaid.</p> <p>Analüüsi käigus selgus, et tootmistüüpide lõikes olid kõige kõrgemad finantstulemuslikkuse näitajad taimekasvatuse tootmistüübis. Suurusgruppide lõikes mikro ning väikese suurusega ettevõtetes. Kahe andmebaasi näitajate võrdlusel leiti, et Statistikaameti rentaablusnäitajad olid mõnevõrra kõrgemad kui FADN andmebaasi andmetel. Edasiste uuringute aluseks võiks olla kahe andmebaasi kasutatud kapitali rentaabluse erinevuse põhjuste väljaselgitamine.</p>			
Märksõnad: Põllumajandus, finantstulemuslikkus, rentaablusnäitajad, FADN, Statistikaamet			

Estonian University of Life Sciences Kreutzwaldi 1, Tartu 51014		Abstract of Master's Thesis	
Author: Elena Niinemets		Specialty: Accounting and Financial Management	
Title: The comparative analysis of financial performance of Estonian agricultural company in 2014-2021 based on FADN database and Statistical Board data			
Pages: 55	Figures: 21	Tables: 14	Appendixes: 5
Department: Institute of Agricultural and Environmental Sciences Field of research (CERC S) code: Agricultural economics, S187 Supervisors: Maire Nurmet Place and date: Tartu 2023			
<p><i>The good economic condition of agricultural enterprises is the basis for the development of rural areas, food security, and the impact analyzes underlying agricultural policy decisions. In previous studies, the authors have pointed out that the economic status of agricultural enterprises has not been sufficiently studied, and the net return on assets and return on equity are used. Is there also a significant difference in the results, depending on which database data is used for the analysis? The aim of the master's thesis is to compare the financial performance of Estonian agricultural enterprises during an eight-year period according to the data of two different databases.</i></p> <p><i>The theoretical part of the work explained the need for financial performance assessment in agricultural enterprises and the assessment using ratios. In the empirical part of the master's thesis, the net return on assets, return on equity, return on turnover and return on capital used in Estonian agricultural enterprises were calculated on the basis of the FADN database and Statistics Estonia. For the analysis, FADN data were divided by production types and size groups, Statistics Estonia data by size groups. In addition, the financial performance indicators of the two databases were compared.</i></p> <p><i>During the analysis, it was revealed that the highest financial performance indicators in terms of production types were in the crop production type. According to size groups, in micro and small-sized companies. When comparing the indicators of the two databases, it was found that the profitability indicators of Statistics Estonia were somewhat higher than the data of the FADN database. Further research could be based on finding out the reasons for the difference in the return on capital used in the two databases.</i></p>			
Keywords: Agriculture, financial performance, profitability ratios, FADN, Statistics Estonia			

SISUKORD

SISSEJUHATUS	5
1.PÕLLUMAJANDUSETTEVÕTETE FINANTSTULEMUSLIKKUSEGA SEOTUD TEOREETILINE KONTSEPTSIOON	8
1.1 Finantstulemuslikkuse hindamise vajadus.....	8
1.2 Finantstulemuslikkuse hindamise võimalused	12
2.EESTI PÕLLUMAJANDUSETTEVÕTETE FINANTSTULEMUSLIKKUSE ANALÜÜS FADN ANDMEBAASI JA STATISTIKAAMETI ANDMETEL	19
2.1 Eesti põllumajandusettevõtete finantstulemuslikkuse analüüsi andmed ja meetodika .	19
2.2 Põllumajanduse tegevusharu iseloomustus	22
2.3 Eesti põllumajandusettevõtete finantstulemuslikkus tootmistüüpide ja suurusgruppide lõikes FADN andmebaasi andmetel.....	24
2.4 Eesti põllumajandusettevõtete finantstulemuslikkus suurusgruppide lõikes Statistikaameti andmetel.....	34
2.5 Eesti põllumajandusettevõtete finantstulemuslikkus FADN andmebaasi ja Statistikaameti andmetel.....	37
KASUTATUD KIRJANDUS	46
LISAD	49
Lisa 1. FADN andmebaasi algandmed rentaablusnäitajate leidmiseks tootmistüüpide lõikes	50
Lisa 2. FADN andmebaasi algandmed rentaablusnäitajate leidmiseks suurusgruppide lõikes	52
Lisa 3. Statistikaameti algandmed rentaablusnäitajate leidmiseks suurusgruppide lõikes...	53
Lisa 4. FADN andmebaasi ja Statistikaameti algandmed rentaablusnäitajate leidmiseks....	54
Lisa 5. Lihtlitsents lõputöö salvestamiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks ning juhendaja kinnitus lõputöö kaitsmisele lubamise kohta	55

SISSEJUHATUS

Põllumajandus on oluline tegevusharu kogu Eesti majanduses, elavdades maapiirkondade arengut, mõjutades tööhõivet ning ka toidujulgeolekut. Põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukava aastani 2030 eesmärk valdkonnas on igati kaasa aidata konkurentsivõime kasvule, toidujulgeolekule ning maapiirkondade tasakaalustatud arengule. Majanduslikult ning sotsiaalselt vastupidavad põllumajandusega tegelevad ettevõtted on aluseks elujõulisele põllumajandusele. (El Benni, Finger 2021: 253) Majanduse arenedes kipub põllumajanduse osatähtsus langema, mistõttu maapiirkondadest liigutakse linna uutele tegevusaladele. Et elu maal kestaks ning inimestel jaguks tööd ning oleks toiduga varustatuse kindlus, peavad põllumajandusettevõtted olema elujõulised ning majanduslikult vastupidavad. Euroopa põllumajandusettevõtted on oma erineva struktuuri, tehnoloogia ja eesmärkidega muutumas üha keerukamateks majandusüksusteks, tuues kaasa erinevate prioriteetidega ettevõtete kooseksisteerimise ja strateegiad ning erinevad organisatsioonilised struktuurid. Suurenev keerukus nõuab uusi andmeid, sissetulekute mõõtmise ja poliitika hindamise meetodeid ja vahendeid. (El Benni, Finger 2021: 257) Ka Eesti põllumajandusettevõtete struktuuri iseloomustab duaalsus, mis tähendab, et kasutuses olev põllumajandusmaa on koondunud suurematesse ettevõtetesse ning samas tegutseb kõrval ka palju väikeseid põllumajandusettevõtteid. Vanuselises struktuuris on põlvkondade vahetuse probleem, kus põllumajandusettevõtete juhtkonna struktuuri vanema generatsiooni osatähtsus ületab nooremate juhtide osatähtsuse. (PõKa...2020) Siinkohal on huvipakkuv teada, milline on Eesti põllumajandussektori majanduslik olukord, et elavdada maapiirkondi ning avaldada mõju ka kogu riigi majandusele. Ühe võimalusena seda teada saada, on ettevõtete finantsnäitajaid analüüsida.

Põllumajandusettevõtete finantsnäitajaid võib leida ettevõtete majandusaasta aruannetest, põllumajanduslikust raamatupidamise andmebaasist FADN kui ka üleriigilisest ettevõtete andmeid koondavast Statistikaameti andmebaasist. Kuna kasutusel on erinevad andmebaasid, siis milline on vahe tulemustes, olenevalt sellest, millise andmebaasi andmeid analüüsiks kasutatakse. Autori teadmisel ei ole varem kahe andmebaasi andmeid finantstulemuslikkuse leidmisel võrreldud.

Finantstulemuslikkust Euroopa Liidu taludes on analüüsinud piirkondlikul ja riiklikul tasandil Joao Pereira Domingues Martinho (2022), kasutades FADN andmebaasist pärinevaid andmeid. Finantstulemuslikkust määravate tegurite väljaselgitamiseks Euroopa Liidu põllumajandusettevõtetes tugines Kryszak *et al.* (2021) FADN andmebaasist pärinevatele andmetele. Austraalia piimatootmisettevõtete finantstulemuslikkust analüüsisid Austraalia Põllumajandus- ja Ressursimajanduse- ning Teadusbüroo teadustöö raames Weragoda ja Frilay (2020), kasutades finantsanalüüsi peamiste andmetena ABARES-e poolt vabatahtlikkuse alusel kogutud andmeid.

Varasemalt on oma töödes keskseks kohaks põllumajandusettevõtete finantstulemuslikkuse seadnud Tilgre (2022), luues põllumajandusettevõtete näitel sissetuleku struktuuri arvestava finantstulemuslikkuse mudeli. Oma magistritöös on käsitlenud põllumajandusettevõtete üldist tulemuslikkust Saksakulm (2017), kus üheks osaks on tulemuslikkuse hindamine ka finantsilisest aspektist. Bakalaureusetöös on taimekasvatuse tootmistüübi kohta tasuvusnäitajaid analüüsinud Puusepp (2022).

Magistritöö eesmärk on võrrelda kahe erineva andmebaasi andmeid finantstulemuslikkuse leidmiseks Eesti põllumajandusettevõtetes kaheksa aastase perioodi jooksul, aastatel 2014-2021.

Magistritöö eesmärgist lähtuvalt on formuleeritud järgmised uurimisülesanded:

1. Selgitada finantstulemuslikkuse hindamise vajadust varasemalt põllumajandusettevõtetes tehtud uuringute baasil;
2. Tuua välja finantstulemuslikkuse hindamise võimalused ja tulemused varasemalt põllumajandusettevõtetes tehtud uuringutele tuginedes;
3. Iseloomustada Eesti põllumajanduse tegevusharu;
4. Hinnata finantstulemuslikkust Eesti põllumajandusettevõtetes FADN andmebaasile tuginedes;
5. Hinnata finantstulemuslikkust Eesti põllumajandusettevõtetes Statistikaameti andmeid kasutades;
6. Võrrelda FADN andmebaasi ja Statistikaameti andmeid finantstulemuslikkuse leidmiseks Eesti põllumajandusettevõtetes.

Magistritöö on jagatud kaheks osaks, mille esimene osa koosneb teoreetilise osa kontseptsioonist, tuues välja finantstulemuslikkuse hindamise vajaduse põllumajandusettevõtetes ning finantstulemuslikkuse hindamise võimalused varasemate põllumajandussektoris tehtud uuringute põhjal.

Töö empiirilises osas leitakse Eesti põllumajandusettevõtete rentaablusnäitajad 2014-2021 perioodi kohta FADN andmebaasi ja Statistikaameti andmeid kasutades. Analüüsitakse saadud keskmiste näitajate põhjal põllumajandusettevõtete rentaablusnäitajaid suurusgruppide ning tootmistüüpide lõikes. Võrreldakse kahe andmebaasi tulemusel saadud finantsnäitajate erinevusi.

1. PÕLLUMAJANDUSETTEVÕTETE FINANTSTULEMUSLIKKUSEGA SEOTUD TEOREETILINE KONTSEPTSIOON

1.1 Finantstulemuslikkuse hindamise vajadus

Põllumajandussektori roll on maaelu arengule kaasa aitamine ja toiduga varustamine, mistõttu on tähtis põllumajandusettevõtete hea majanduslik seis. Maapiirkondade elujõulisena hoidmine ning keeruline põllumajanduspoliitika seab keskseks kohaks põllumajandussektori tulude ja kasumlikkuse (*profitability*) mõõtmise (Baležentis 2019: 1). Et tagada toiduga varustus, peavad põllumajandustootjad oma toodangut pidevalt suurendama, kuid toodangu suurenemisega peab kaasnema ka ettevõtte tasuvus, et ettevõtted oleksid huvitatud pidevalt kasvavale elanikkonnale toidu tootmisest. Talude tasuvuse leidmine on oluline aspekt ka ettevõtete majandusliku seisu hindamisel (Vukoje et al. 2022: 1031-1032). Joao Pereira Domingues Martinho (2022) leiab, et põllumajanduse majanduslikke näitajaid sageli eiratakse või neid ei ole piisavalt analüüsitud. Seega on oluline põllumajandusettevõtete majanduslikku seisu hinnata.

Ettevõtte majanduslikku seisu saab hinnata läbi finantstulemuslikkuse. Eesti keele seletava sõnaraamatu (2009) järgi saab mõistet finantstulemuslikkus (*financial performance*) defineerida kahe sõna abil. Tulemuslikkus (*performance*) väljendab millegi head tulemust või eesmärkide täitmist, finants (*finance*) defineeritakse kui raha, rahandus. Kokku on seega finantstulemuslikkus millegi rahalise hea tulemus või rahaline eesmärkide saavutamine. Finantstulemuslikkust võib käsitleda ka kui kasumlikkust (*profitability*) või tasuvust (*profitability*).

Internetipõhise finantsentsüklopeedia Investopedia.com lehel defineeritakse finantstulemuslikkust kui mõõdikut, mis iseloomustab seda, kui hästi suudetakse ettevõttes varasid kasutada, et teenida põhitegevusest kasumit. Termin on kasutusel ka üldise finantsseisundi hindamiseks mingi kindla perioodi jooksul ettevõttes ning ka erinevate ettevõtete omavaheliseks võrdluseks sama või erinevate sektorite vahel. (Financial performance...2023)

Üheks võimaluseks hinnata ettevõtte finantstulemuslikkust on läbi viia finantsanalüüs. Finantsanalüüs on vahend ettevõtete finantsolukorra hindamiseks, eesmärgiga välja selgitada probleemid ettevõtete toimimise, maksevõime ja rentaabluuse küsimustes ning seejärel nende probleemidega tegeleda (Kallam *et al.* 2003: 151). Finantsanalüüsi osana on kasutusel horisontaalanalüüs, vertikaalanalüüs ning suhtarvude analüüs. Horisontaalanalüüsi käigus võrreldakse bilansis, kasumiaruandes või rahavoogude aruandes esitatud andmeid eelnevate perioodide tulemustega (Horizontal...2023). Vertikaalanalüüsi abil on võimalik hinnata erinevate aruannetes esitatud kirjete osakaalu kogu mahust. Selleks võrreldakse kirjeid protsendina ning hinnatakse enamasti ühte kindlat perioodi. Saadud tulemustega on võimalik läbi viia ka horisontaalanalüüs (Vertical...2023). Suhtarvude analüüsi käigus hinnatakse ettevõtte üleüldist finantsilist olukorda suhtarvude abil. Selle käigus arvutatakse bilansis, kasumiaruandes või mõnes muus olulises aruandes olevate andmete suhted. Suhtarve on konteksti tunduvalt kergem sobitada ning seetõttu on neid ka kergem interpreteerida (Ratio...2023).

Finantstulemuslikkuse hindamiseks kasutatakse nii turuväärtusel põhinevaid näidikuid ja suhtarvuid kui ka bilansilistel andmetel põhinevaid näidikuid ja suhtarvuid (Aliabadi *et al.* 2013: 23). Kolm finantstulemuslikkuse mõõdikut on (Nicu 2012: 701-703):

1. Raamatupidamislikud;
2. traditsioonilised ja;
3. uued väärtuspõhised finantstulemuslikkuse mõõdikud.

Raamatupidamislikud mõõdikud on finantsaruandlusest tulenevad absoluutväärtuses näitajad ja osakaalu näitajad. Traditsioonilised kasumlikkuse mõõdikud on suhtarvudena väljendatavad tasuvuse näitajad ja uued väärtuspõhised finantstulemuslikkuse mõõdikud on kasutatava kapitali hinda kaasav majanduslikku lisandväärtust mõõtev näitaja. (*Ibid.*)

Finantstulemuslikkuse hindamisest on huvitatud paljud ettevõttega seotud isikud. Hindamisest saadav informatsiooni eesmärk on pakkuda otsuse tegijatele võimalikult palju informatsiooni (Kallas 2002: 61). Äritegevuse planeerimiseks ning juhtimiseks vajalik informatsioon on oluline nii ettevõtte omanikele kui ka ettevõttevälistele huvigruppidele (Kallam *et al.* 2003: 151). Huvigruppe, kes huvituvad ettevõtte tulemuslikkuse finantsilisest aspektist, võivad olla nii ettevõttesised kui ka ettevõttevälised. Kolm gruppi, kes huvituvad ettevõtte finantstulemuslikkuse mõõtmisest on tabelis 1 (Nicu 2012: 701-703).

Tabel 1. Finantstulemuslikkuse mõõtmisest huvitatud huvigrupid

Huvigrupp	Mida peavad oluliseks?
Juhtkond	Ettevõtte tegevuse suunamiseks oluline teave teenitud kasumist, saavutatud müügirentaablusest, varade kasutamise efektiivsusest ja rahavoogudest.
Investorid	Oluline teada nende tehtud investeeringu tootlust.
Võlausaldajad	Hindavad ettevõtte juures selle likviidsust, finantsvõimendust ja võlgade teenindamise võimet.

Allikas: Nicu 2012: 701-703

Kolmele huvigrupile lisaks on finantstulemuslikkuse hindamisest huvitatud ka poliitika kujundajad ning akadeemiline ringkond. Otsuseid tegevatele poliitika kavandajatele ja akadeemilisele ringkonnale on põllumajandusettevõtete majanduslik seis aluseks nii liikmesriikide ühise põllumajanduspoliitika elluviimiseks kui ka strateegiliste arengukavade koostamisel (Dabkiene 2021: 1074). Põllumajandus on sektor, mille eripärad nõuavad riiklike institutsioonide sekkumist põllumajanduspoliitika kaudu (Joao Pereira Domingues Martinho 2022: 529). Põllumajanduspoliitika otsuste aluseks olevate mõjuanalüüside koostamise probleem on aga, milliseid andmeid ja millisest andmebaasist analüüside koostamisel rakendada.

Dabkiene (2021), Kryszak *et al.* (2021) ja Joao Pereira Domingues Martinho (2022), kelle uuringute fookuseks olid Euroopa Liidu talude finantstulemuslikkus, kasutasid andmeid põllumajandusliku raamatupidamise andmebaasist FADN (*Farm Accountancy Data Network*). FADN on Euroopa Liidu liikmesriikide poolt loodud põllumajandusliku raamatupidamise andmebaas, eesmärgiga ühendada põllumajanduslike majapidamiste majandustegevuse informatsioon analüüsimiseks ning ühise põllumajanduspoliitika meetmete mõjude hindamiseks. Andmete kogumise aluseks on põhiliselt ettevõtete majandusaasta aruanded ning otsesuhtluse teel saadud täiendavad ettevõtet puudutavad andmed (Põllumajandusliku...2023).

Dabkiene (2021) kasutas Leedu põllumajandusettevõtete majandustulemuste võrdlemiseks FADN andmebaasi, sest see on peamine vahend põllumajandusettevõtete majandustegevuse üle Euroopa Liidu riikides, lisaks sisaldab FADN andmebaas üksnes kaubanduslikke talusid. Kryszak *et al.* (2021), kelle fookuses oli finantstulemuslikkuse määravad tegurid Euroopa Liidu piirkonna taludes, kasutas FADN andmebaasi, sest selle alusel saab talud jagada majandusliku suuruse järgi gruppidesse. Joao Pereira Domingues Martinho (2022), kelle fookuseks oli

analüüsida Euroopa Liidu talude finantsnäitajate mõju ettevõtte kasumlikkusele, kasutas FADN andmebaasi selle mitmekülgsuse tõttu, võimaldades saada statistilist teavet mitmete põllumajandusnäitajate kohta nii majandusliku suurusgrupi kui ka tootmistüübi lõikes. Tabelisse 2 on koondatud andmebaaside kasutamine uuringutes, mille fookuses on põllumajandusettevõtete finantstulemuslikkus.

Austraalia piimafarmide majandustulemuste analüüsimisel kasutasid Weragoda ja Frilay (2020) ABARES (Austraalia Põllumajandus- ja Ressursimajanduse ja Teaduste Büroo) andmebaasist saadavaid vabatahtlikkuse alusel kogutud andmeid ning Pokharel *et al.* (2019) kasutas USA põllumajandusettevõtete finantstulemuslikkuse leidmiseks USDA (Ameerika Ühendriikide Põllumajandusministeeriumi põllumajandusstatistika talitus) saadavaid andmeid.

Tabel 2. Põllumajanduslikes uuringutes kasutatavad andmebaasid finantsnäitajate leidmiseks

Andmebaas, millele uurimus tugineb	Fookus, millele uurimus keskendub	Autor (-id), ilmumisaasta
FADN (põllumajandusliku raamatupidamise andmebaas)	Fookuses Euroopa Liidu põllumajandusettevõtted uurimaks finantsnäitajatega tasuvust	Joao Pereira Domingues Martinho, V. 2022
FADN (põllumajandusliku raamatupidamise andmebaas)	Fookuses Leedu talude majandustulemused valitud Euroopa Liidu riikide kontekstis.	Dabkiene, V. 2021
FADN (põllumajandusliku raamatupidamise andmebaas)	Fookuses Euroopa Liidu erineva majandusliku suurusega talude tasuvust määravad tegurid.	Kryszak <i>et al.</i> 2021
ABARES (Austraalia Põllumajandus- ja Ressursimajanduse ja Teaduste Büroo)	Fookuses Austraalia piimatootmisettevõtete finantstulemuslikkus.	Weragoda, A., Frilay, J. 2020
USDA (Ameerika Ühendriikide Põllumajandusministeeriumi põllumajandusstatistika talitus)	Fookuses USA põllumajandusühistute finantstulemuslikkus.	Pokharel <i>et al.</i> 2019

Allikas: Autori koostatud tuginedes kirjandusele

Põllumajandusettevõtete finantstulemuslikkuse leidmiseks ning võrdlemiseks kasutatakse enamasti vastava maailmajao andmebaase. Enamik Euroopa Liidu põllumajandusega seotud ettevõtete kohta tehtud uuringud keskenduvad põllumajandusliku raamatupidamise andmebaasile FADN. Eestis talletatakse ettevõtete tegevusharu lõikes andmeid ka üleriigilisse Statistikaameti andmebaasi. Statistikaameti andmebaasi eesmärgiks on kajastada ühiskonna olukorda ja muutusi ning varustada ühiskonda rahvastiku, sotsiaalvaldkonna, majanduse ja

keskkonnaga seotud olulise teabega. Kogutud andmed saadakse ettevõtete majandsaasta aruannetest ning neid kasutatakse arengukavade ja prognooside koostamiseks, samuti poliitika kujundamiseks ning erinevates teadus- ja rakendusuringutes. (Statistikaamet...2023)

Eestis talletatakse põllumajandusettevõtete finantsnäitajad nii FADN andmebaasi kui ka Statistikaameti andmebaasi. Mõlema andmebaasi näitajate aluseks on enamasti ettevõtete majandusaasta aruanded ning mõlema andmebaasi näitajate põhjal koostatakse nii teadusuuringuid kui ka kujundatakse poliitikat. Finantstulemuslikkust põllumajandusettevõtetes ei ole piisavalt hinnatud, kuigi see on poliitikakujundajatele ning akadeemilisele ringkonnale oluline mõjuanalüüside koostamiseks ning näitab põllumajandusettevõtete majanduslikku seisut. Finantstulemuslikkuse analüüsiks kasutatakse nii raamatupidamislikke, traditsioonilisi kui väärtuspõhiseid finantstulemuslikkuse mõõdikuid. Suhtarvud on traditsioonilised mõõdikud, millede analüüsiga saab hinnata ettevõtete finantstulemuslikkust.

1.2 Finantstulemuslikkuse hindamise võimalused

Üheks olulisemaks ettevõtte majanduslikku seisut ja tulemuslikkust väljendavaks näitajaks on tasuvuse suhtarvud. (Balezentis *et al.* 2018: 239). Finantssuhtarvude analüüs on finantsotsuseid toetav teave juhtkonnale ja teistele sidusrühmadele ettevõtte finantsilise seisut ja kasvupotentsiaali hindamiseks (Hajek 2017: 96). Praktikas kasutatakse nelja gruppi finantsilisi suhtarve (Kotane, Kuzmina-Merlino 2012: 219):

1. Rentaabluse ehk tasuvuse suhtarvud (*profitability ratios*);
2. Likviidsussuhtarvud (*solvency ratios; liquidity ratios*);
3. Efektiivuse suhtarvud (*efficiency ratios; activity ratios*);
4. Finantsvõimenduse suhtarvud (*financial leverage ratios*).

Tasuvusnäitajad ehk rentaablusnäitajad kajastavad teatud tegurite mõju ja mahtu ettevõtte kasumi kujunemisel (Kõomägi 2006: 126). Tasuvuse suhtarvud näitavad, kui hästi suudab ettevõtte toota ettevõttesse investeeritud kapitalilt kasumit. Seetõttu peetakse tasuvuse suhtarve ka ühtedeks põhilisemateks. Rentaabluse leidmiseks kasutatavad suhtarvud iseloomustavad ettevõtte efektiivust teenida kasumit ning samuti ettevõtte finantsilist edukust (Alver, Reinberg

2002: 319) Tasuvuse suhtarvudeks on näiteks puhaskasumi marginaal (*net profit margin*), ärikasumimarginaal (*operating profit margin*), varade puhasrentaablus ehk ROA (*return on assets*) ning omakapitali puhasrentaablus ehk ROE (*return on equity*). (Tasuvuse...2022) Seega tasuvuse ehk rentaablussuhtarvudega saab väljendada ettevõtte kasumlikkust ehk seda, kas ettevõtte tegevusest on teenitud kasumit.

Likviidsussuhtarvudega hinnatakse ettevõtte maksevõimet katta õigeaegselt oma kohustusi ning sellest on eelkõige huvitatud firma kreditorid. Likviidsusanalüüsi tehakse ettevõtte bilansikirjete põhjal ning enamasti kasutatakse maksevõime hindamiseks lühiajalise võlgnevuse katekordajat ning maksevõime kordajat. (Tearu, Krumm 2005: 19) Ettevõtte käibekapital annab ülevaate ettevõtte likviidsusest ning võimest katta oma lühiajalised kohustised. (Kallas 2002: 247)

Efektiivsuse suhtarvude all mõistetakse kordajaid, mis näitavad ettevõtte varade kasutamise efektiivsust (Tearu, Krumm 2005: 22). Efektiivsuse suhtarvudeks on näiteks varade käibekordaja, lühiajalise võlgnevuse käibekordaja ning varade käibekordaja. Mida kõrgem on antud näitaja, seda efektiivsemalt ettevõtte enda varasid kasutab (Tearu, Krumm 2005: 23)

Finantsvõimenduse suhtarvudega selgitatakse välja, millisel määral kasutatakse ettevõttes oma vajaduste finantseerimiseks laenatud vahendeid ning kas ettevõtte on võimeline võõrvahendite kasutamisest tulenevaid kulutusi katma ehk et finantsvõimendus on ettevõtte varade osaline katmine võõrvahendite abiga. (Tearu, Krumm 2005: 24) Põhilised suhtarvud finantsvõimenduse analüüsiks on näiteks võlakordaja, kohustuste ja omakapitali suhe ning intresside katekordaja.

Finantstulemuslikkuse põhilised rentaabluse näitajad on (tabel 3) ROA ehk varade puhasrentaablus, ROE ehk omakapitali rentaablus, käiberentaablus ehk ROS ning kasutatud kapitali rentaablus ehk ROCE. Suhtarvude arvutusvalemities lähtutakse Raamatupidamise seaduses kasutatavatest terminitest.

Raamatupidamise seaduse § 3 kohaselt on ROA, ROE, ROS valemities sisalduv termin aruandeaasta kasum raamatupidamiskohustuslase aruandeperioodi tulude ja kulude vahe. Varad valemities on raamatupidamiskohustuslase mõju all olev ressurss, mis eeldatavasti toob majanduslikku kasu ning on tekkinud minevikusündmustest. Omakapital on peale kohustiste mahaarvamist tekkinud jääkosalus varades ehk netovara. Termini EBIT all mõeldakse ettevõtte intresside ja maksueelset kasumit, mis käesolevas töös kannab ärikasumi terminit. (RPS § 3)

Tabel 3. Rentaabluse näitajad (autori koostatud)

Rentaablusnäitaja	Arvutusvalem	Kirjeldus
Varade puhasrentaablus (<i>Return on Assets</i> ; ROA)	$= \frac{\text{aruandeaasta kasum}}{\text{varad}}$	Näitab kui efektiivselt kasutatakse ettevõtte varasid kasumi tootmiseks
Omakapitali rentaablus (<i>Return on Equity</i> ; ROE)	$= \frac{\text{aruandeaasta kasum}}{\text{omakapital}}$	Näitab omanike poolt ettevõttesse paigutatud kapitali tasuvust
Käiberentaablus (<i>Return on Sales</i> ; ROS)	$= \frac{\text{aruandeaasta kasum}}{\text{müügitulu}}$	Näitab informatsiooni ettevõtte finantsseisundi ja kasvupotentsiaali kohta
Kasutatud kapitali rentaablus (<i>Return on Capital Employed</i> ; ROCE)	$= \frac{\text{ärikasum}}{\text{varad} - \text{lühiajalised kohustised}}$	Näitab kui efektiivselt kasutatakse ettevõtte kaasatud kapitali

Allikas: Teearu, Krumm 2005:27, Maverick 2022, autori koostatud

ROA ehk varade puhasrentaablus on rentaablusnäitaja, mille abil saab mõõta ettevõtte võimet teenida varade pealt tulu ehk selle abil näeb, kui palju puhaskasumit on ettevõtte teeninud iga ettevõttesse paigutatud euro eest. Ettevõtte üheks edukuse ning tähtsaimaks võtmenäitajaks edukuse üle on ROA. (Alver, Reinberg 2002: 321) Joao Pereira Domingues Martinho (2022), kes hindas Euroopa Liidu põllumajandusettevõtete finantsnäitajate mõju ettevõtte tasuvusele, leidis, et talude ROA tulemusi mõjutab käibevarade ja kohustuste seos varadega. Käibevarad ja kohustused parandavad kasumlikkust kui need on seotud varadega.

Omakapitali rentaablust ehk ROE-d kasutatakse enamasti eesmärgiga hinnata ettevõtte tulemuslikkust ning väljendab lihtaktsionäride investeeritud kapitali ühe euro kohta (Alver, Reinberg 2002: 322). See näitaja kajastab omanike poolt ettevõttesse paigutatud kapitali tasuvust. Mida kõrgem on rentaabluse näitaja, seda efektiivsemad on investeeringud ettevõttesse (Teearu, Krumm 2005: 29). Vukoje *et al.* (2022) ja Kryszak *et al.* (2021), kes uurisid erineva majandusliku suurusega talude tasuvuse tegureid, leidsid, et ROE tulemust mõjutab tootmise suurus. Kui tootmist suurendatakse, siis on ka kõrgem omakapitali rentaablus. Pokharel *et al.* (2019), kelle eesmärk oli välja selgitada USA põllumajandusühistute rahaliste probleemide põhjused erineva suurusega ettevõtetes, leidsid, et omakapitali rentaablus ning varade puhasrentaablus olid kõrgemad sellistes ettevõtetes, kus rahaline seis oli parem ning ettevõtete koguvara ja müük olid suuremad.

Kõrge omakapitali rentaabluste näitaja viitab sellele, et ettevõtte võib kasutada suures osas võõrkapitali ning on seetõttu riskantne. Finantsvõimendus on ettevõttele hea, kui varade rentaablust on kõrgem kui intressimäär. Madal omakapitali rentaablust võib viidata konservatiivsele rahanduspoliitikale ettevõttes. (Tearu, Krumm 2005: 29)

Omakapitali rentaablust ehk ROE-d väljendavad ka komponentidena käiberentaaustus, varade käibekordaja ning finantsvõimendus. Valem ROE leidmiseks on (Baležentis *et al.* 2019: 7):

$$ROE = \text{käiberentaaustus} \times \text{varade käibekordaja} \times \text{finantsvõimendus} \quad (1.1.)$$

$$\text{kus: käiberentaaustus} = \frac{\text{aruandeaasta kasum}}{\text{müügitulu}} \quad (1.1.1)$$

$$\text{varade käibekordaja} = \frac{\text{müügitulu}}{\text{varad}} \quad (1.1.2)$$

$$\text{finantsvõimendus} = \frac{\text{varad}}{\text{omakapital}} \quad (1.1.3)$$

Käiberentaaustuse ja varade käibekordaja korrutis annab kokku rentaaustnäitaja ROA, mistõttu saaks ROE valemit väljendada ka:

$$ROE = ROA \times \frac{\text{varad}}{\text{omakapital}} \quad (1.2.)$$

Baležentis *et al.* (2019), kes vaatlesid Leedu peretalude tasuvuse muutusi erinevate talude suurusgrupis ja kasutas ROE väljendamiseks kolme komponenti, leidis, et ROE jagunemise muutused omakapitali rentaaustuse muutustesse on minimaalsed. Finantsvõimendus on väiketalude puhul üsna madal, mis on viide vähesele integratsioonile krediiturgudega. Omakapitali rentaaustust saab seega tõsta finantsstruktuuri nõuetekohase juhtimisega.

Käiberentaaustuse ehk ROS abil näeb, kui palju saadakse toodangu müümisel kasumit iga müügitulu euro kohta ehk kui suur osa müügitulust realiseerub puhaskasumina (Kõomägi 2006: 128). Selle näitaja abil on võimalik saada ettevõtte juhtkonnal informatsiooni selle finantsseisundi ja kasvupotentsiaali kohta, lisaks saab infot ka juhtkonna juhtimisostkuste kohta.

Kasutatud kapitali tasuvuse näitaja ehk ROCE abil mõõdetakse ettevõtte kasumlikkust ning saadakse infot selle kohta, kui efektiivselt kasutatakse ettevõtte kapitali. Teisisõnu on see väljendus ettevõtte võimest teenida oma kapitalist kasumit, hõlmates nii lühiajalisi kohustisi kui omakapitali. (Return on...2023)

Tabelisse 4 on koondatud varasematest põllumajandusettevõtetes tehtud varade puhasrentaabluse ning omakapitali rentaabluse tulemuste mõjutajad.

Tabel 4. Põllumajandusettevõtete uuringutes kasutatavad rentaablusnäitajad tasuvuse leidmiseks ning tulemused

Uuringu eesmärk	Kasutatud rentaablusnäitajad	Uuringu tulemus	Autor (-id), ilmumisaasta
Välja selgitada põllumajandusettevõtete finantsnäitajate mõju tasuvusele Euroopa Liidu põllumajandusettevõtetes tootmistüüpide ja suurusgruppide lõikes	Varade puhasrentaablus ROA	Leiti, et Euroopa Liidu talude tasuvust ja finantstulemusi mõjutab talude käibevarade ja kohustuste seos koguvarega, seevastu kogu kohustuste osakaal varade kogusummas avaldab negatiivset mõju tasuvusele ja finantstulemustele	Joao Pereira Domingues Martinho, V. 2022
Hinnata oluliste tegurite mõju erineva majandusliku suurusega talude tasuvusele Serbias.	Omakapitali rentaablus ROE	Tulemustes viidati sellele, et kõrgeim omakapitali rentaablus on suurtes taludes, sest tootmine on suurem.	Vukoje <i>et al.</i> 2022
Uurida tasuvuse tegureid erineva majandusliku suurusega taludes EL-s. Samuti uuriti töö käigus ühise põllumajanduspoliitika (ÜPP) raames antavate toetuste mõju ettevõtete tasuvusele.	Omakapitali rentaablus ROE	Leiti, et kõikides suurusgruppides on oluline tootmise suurendamine tasuvuse kasvus omakapitali suhtes. Toetuste suurem määr väljendus suuremas ROE tulemuses.	Kryszak <i>et al.</i> 2021
Välja selgitada USA põllumajandusühistute rahaliste probleemide põhjused erineva suurusega põllumajandusühistutes	Varade puhasrentaablus ROA; omakapitali rentaablus ROE	Leiti, et ROA ja ROE on kõrgemad sellistes ettevõtetes, kus rahaline seis oli parem	Pokharel <i>et al.</i> 2019
Vaadelda Leedu peretalude tasuvuse muutusi erinevate talu suurusgruppide lõikes	Omakapitali rentaablus ROE (dekomponeeritud mudel)	Leedu väiketalud on vähem tulusad kui suured talud. Finantsvõimendus väiketaludes on madal, viidates vähesele integratsioonile krediiturgudega. Omakapitali rentaablust saaks tõsta nõuetekohase finantsstruktuuri juhtimisega.	Baležentis <i>et al.</i> 2019

Allikas: Autori koostatud tuginedes kirjandusele

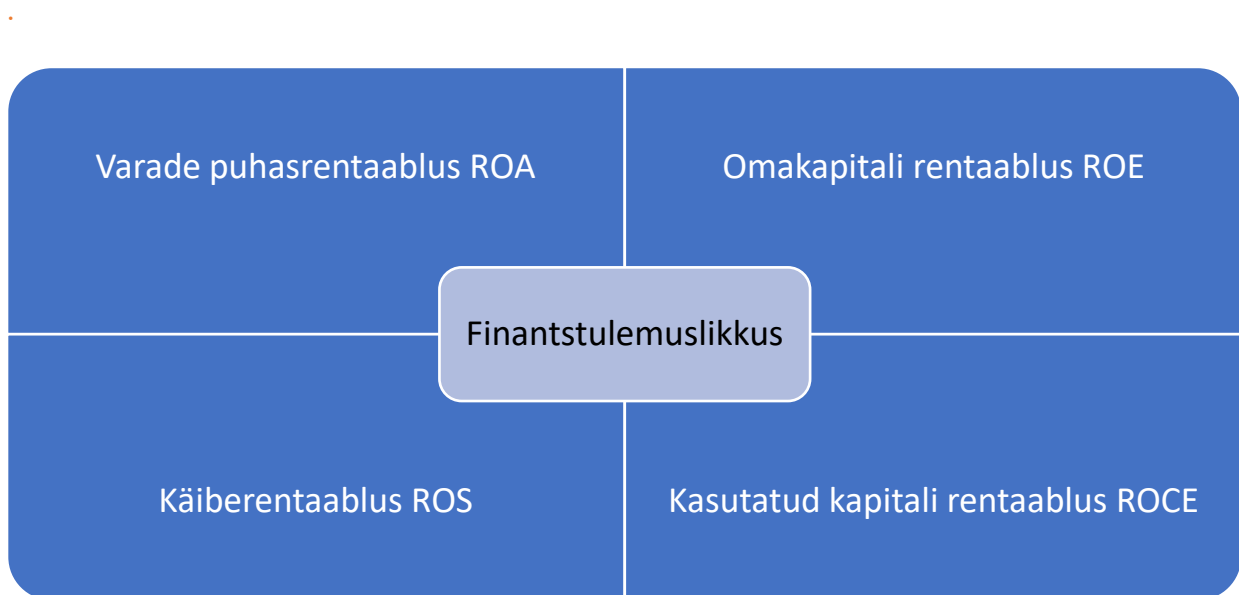

Traditsioonilisel suhtarvude analüüsile põhineval finantstulemuslikkuse hindamisel on ka puudusi, nimelt (Neely 1999: 206):

- kättesaadavate andmete kvaliteet ei ole hea;
- analüüs kajastab lühiajalist perspektiivi;
- ei ole ülevaadet ettevõtete strateegiast;
- ei tagata võimalust saada informatsiooni klientide eelistuste kohta;
- ei võimalda hinnata konkurentide tulemuslikkust;
- andmed on hilinenud.

See tähendab, et analüüsiks kasutatavad andmed on sekundaarsed, need on saadud avalikest ja laialt kasutatavatest registritest. Kasutades tulemuslikkuse mõõtmiseks finantsilist aspekti, tuleb meeles pidada, et finantsaruanded kajastavad minevikku ning võimaldavad kirjeldada lühiajalist tulemuslikkust.

Kuna kasum üksi absoluutarvuna ei iseloomusta majandustegevuse tulemuslikkust, võrreldakse kasumit selle saamiseks kasutatud ressursidega ning leitakse rentaablus ehk tasuvus (Tearu, Krumm: 2005: 27). Joonisel 1 on esitatud raamistik ettevõtete finantstulemuslikkuse leidmiseks.

Joonis 1. Finantstulemuslikkuse raamistik (Autori koostatud).

Püstitatud eesmärgini jõudmiseks, et võrrelda kahe erineva andmebaasi andmeid põllumajandusettevõtete finantstulemuslikkuse baasil kasutatakse finantssuhtarvude analüüsi. Analüüsi koostamiseks kasutatakse varade puhasrentaabluse ehk ROA, omakapitali rentaabluse ehk ROE, käiberentaabluse ehk ROS ning kasutatud kapitali rentaabluse ehk ROCE näitajaid. Valitud rentaablusnäitajad on valitud tuginedes varasematele põllumajandusettevõtetes läbiviidud finantstulemuslikkuse analüüsidele. Nende rentaablusnäitajate abil saab anda ülevaate, kui hästi suudetakse põllumajandusettevõtetes teenida kasumit oma varade, omakapitali ja müügitulu arvelt.

2. EESTI PÕLLUMAJANDUSETTEVÕTETE FINANTSTULEMUSLIKKUSE ANALÜÜS FADN ANDMEBAASI JA STATISTIKAAMETI ANDMETEL

2.1 Eesti põllumajandusettevõtete finantstulemuslikkuse analüüsi andmed ja meetodika

Magistritöös antakse hinnang FADN andmebaasi ja Statistikaameti andmete põhjal leitud finantstulemuslikkuse näitajatele Eesti põllumajandusettevõtetes kaheksa aastase perioodi vältel, aastatel 2014-2021. Perioodi valikul lähtuti ühtse põllumajanduspoliitika programmiperioodist. Analüüsimiseks ja illustreerimiseks kasutatakse *MS Excel* funktsioone. Võrreldakse FADN ja Statistikaameti andmebaasi statistilisi ehk teiseseid andmeid. Avalikku andmebaasi kasutades on valimisse kuuluvate põllumajandusettevõtete majandustulemused koondatud aastate kaupa ning magistritöö valimi moodustavad Eesti põllumajandusettevõtted, mille all mõeldakse eelkõige taime- ja loomakasvatusega tegelevaid ettevõtteid ning mis FADN andmebaasi alusel kuuluvad tootmistüüpide alla:

- üldine taimekasvatus (tootmistüüp A);
- piimatootmine (tootmistüüp E);
- loomakasvatus (tootmistüüp F);
- segatootmine (tootmistüüp H).

FADN andmebaasi testettevõtted jagatakse analüüsiks lisaks neljale tootmistüübile ka kolme suurusgruppi: mikro-, väike- ja keskmise suurusega ettevõtted (tabel 5).

Tabel 5. FADN testettevõtete arv kokku jaotatuna suurusgruppidesse

Suurusgrupp/aastad	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Mikro	250	267	254	252	251	242	242	243
Väike	256	241	232	250	241	251	243	240
Keskmine	72	78	99	87	90	85	88	87
Kokku	578	586	585	589	582	578	573	570

Allikas: FADN andmebaasi alusel, autori koostatud

Statistikaameti andmebaasi Eesti põllumajandusettevõtete valimi moodustavad ettevõtted, kelle majandusnäitajad tegevusala ja tööga hõivatud isikute arvu järgi on taime- ja loomakasvatus, jahindus ja neid teenindavad tegevusalad (tabel 6). Majandusnäitajad tegevusala ja tööga hõivatud isikute arvu järgi saadakse EM001 tabelist ning omakapitali, varade ning kohustiste informatsioon EM009 tabelist. Statistikaameti andmebaasi valimi ettevõtted jagatakse suurusgruppidesse töötajate arvu alusel.

Tabel 6. Statistikaameti valim jaotatuna suurusgruppidesse

Suurusgrupp/aastad	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Mikro	1 678	1 985	2 186	2 418	2 571	2 685	2 795	3 298
Väike	165	187	182	175	189	191	192	183
Keskmine	34	34	30	25	22	20	21	18
Kokku	1 877	2 206	2 398	2 618	2 782	2 896	3 008	3 499

Allikas: Statistikaameti andmete alusel, autori koostatud

Raamatupidamise seaduse paragrahv 3 järgi liigitatakse ettevõtted suurusgruppidesse järgnevalt:

- mikroettevõtte- ettevõtte, mille varad on kokku kuni 175 tuhat eurot ning kohustiste osakaal ei ole suurem kui omakapital ning mille müügitulu aruandeaastal on kuni 50 tuhat eurot;
- väikeettevõtte- ettevõtte, mille näitajatest üks tohib ületada tingimusi: keskmine töötajate arv aastas ei ületa 50; mille varad kokku ei ületa 4 miljonit eurot ning mille müügitulu ei ületa 8 miljonit eurot;
- keskmise suurusega ettevõtte- ettevõtte, mille näitajatest samuti üks tohib ületada tingimusi: aasta keskmine töötajate arv ei ületa 250; varad kokku ei ületa 20 miljonit eurot ning mille müügitulu ei ületa 40 miljonit eurot.

FADN andmebaasi andmetele tuginedes on mikroettevõteteks liigitatud põllumajanduslikud testettevõtted, kelle aasta standardtoodang on 4-50 tuhat eurot. Väikese suurusega ettevõteteks on liigitatud ettevõtted, kelle aastane standardtoodang on 50-500 tuhat eurot ning keskmise suurusega ettevõtted, kelle aastane standardtoodang on suurem kui 500 tuhat eurot. Liigitusena suuri ettevõtteid antud töös ei käsitleta, sest valimisse ei kuulunud valitud perioodil ühtegi ettevõtet. Statistikaameti andmed jaotati samuti kolme suurusgruppi nagu FADN andmebaasi andmete puhul. Statistikaameti suurusgruppid on jagatud töötajate arvu järgi, kus

mikroettevõtted moodustavad need ettevõtted, kus töötajaid 1-9, väikese ettevõtete grupi need, kus töötajaid 10-49 ning keskmise suurusega ettevõtete grupi 50-249 töötajaga ettevõtted.

Finantssuhtarvude analüüsi läbiviimiseks on valitud neli rentaablusnäitajat: varade puhasrentaablus ehk ROA, omakapitali puhasrentaablus ehk ROE, puhaskasumi marginaal ehk ROS ning ühe näitajana ka kapitali tasuvuse näitaja ehk ROCE.

FADN andmebaasis on kasutusel teised terminid majandustulemuste avaldamisel kui Eesti Raamatupidamisseaduses ja Statistikaameti andmete avaldamisel kasutatavad terminid, siis on töös kasutatavad arvutusvalemid vastavalt andmebaasidele toodud tabelis 7. FADN andmebaas soovib tulemuslikkuse leidmisel kasutada valemite netolisandväärtust.

Tabel 7. Statistikaameti ja FADN andmebaasi rentaablussuhtarvude arvutusvalemid

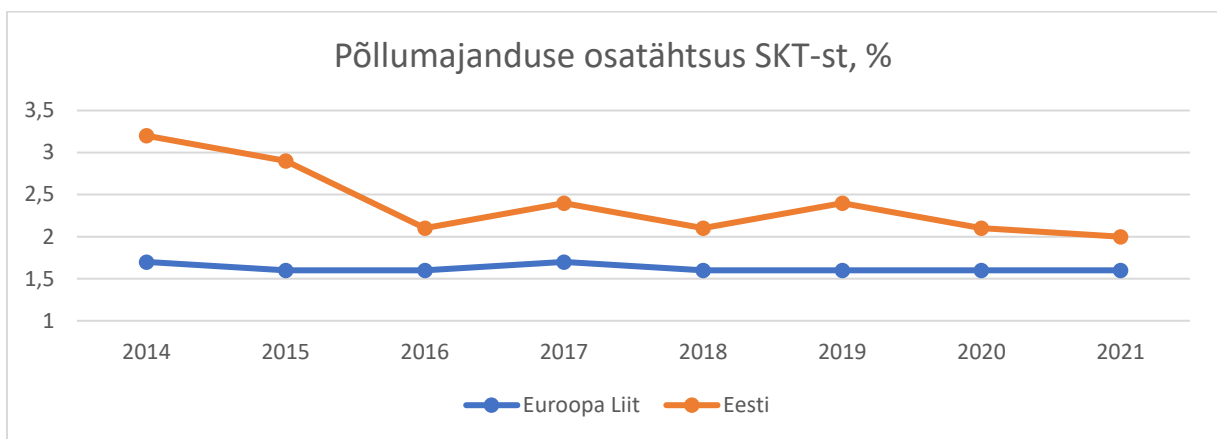
Rentaablussuhtarv	Statistikaameti arvutusvalem	FADN andmebaasi arvutusvalem
Varade puhasrentaablus ROA	$\frac{\text{aruandeaasta kasum}}{\text{varad}}$	$\frac{\text{ettevõtjatulu}}{\text{varad}}$
Omakapitali rentaablus ROE	$\frac{\text{aruandeaasta kasum}}{\text{omakapital}}$	$\frac{\text{ettevõtjatulu}}{\text{omakapital}}$
Käiberrentaablus ROS	$\frac{\text{aruandeaasta kasum}}{\text{müügitulu}}$	$\frac{\text{ettevõtjatulu}}{\text{müügitulu}}$
Kasutatud kapitali rentaablus ROCE	$\frac{\text{ärikasum}}{\text{varad} - \text{lühiajalised kohustised}}$	$\frac{\text{netolisandväärtus}}{\text{varad} - \text{lühiajalised kohustised}}$

Allikas: FADN andmebaasi ja Statistikaameti põhjal, autori koostatud

FADN andmebaasi ja Statistikaameti peamiseks algallikaks andmete kogumisel on ettevõtete majandusaasta aruanded. Et leida mille poolest ja kui palju erinevad kahe andmebaasi andmete alusel leitud Eesti põllumajandusettevõtete finantstulemuslikkus, koondatakse andmed nii FADN andmebaasist kui ka Statistikaametist. Perioodi 2014-2021 kohta arvutatakse aritmeetilised keskmised kogu valimisse kuulunud põllumajandusettevõtete kohta ning iga tootmistüübi (ainult FADN andmebaasi andmetel) ning suurusgrupi kohta eraldi. Saadud suhtarvude põhjal tehakse võrdlusanalüüs FADN andmebaasi ja Statistikaameti andmete vahel.

2.2 Põllumajanduse tegevusharu iseloomustus

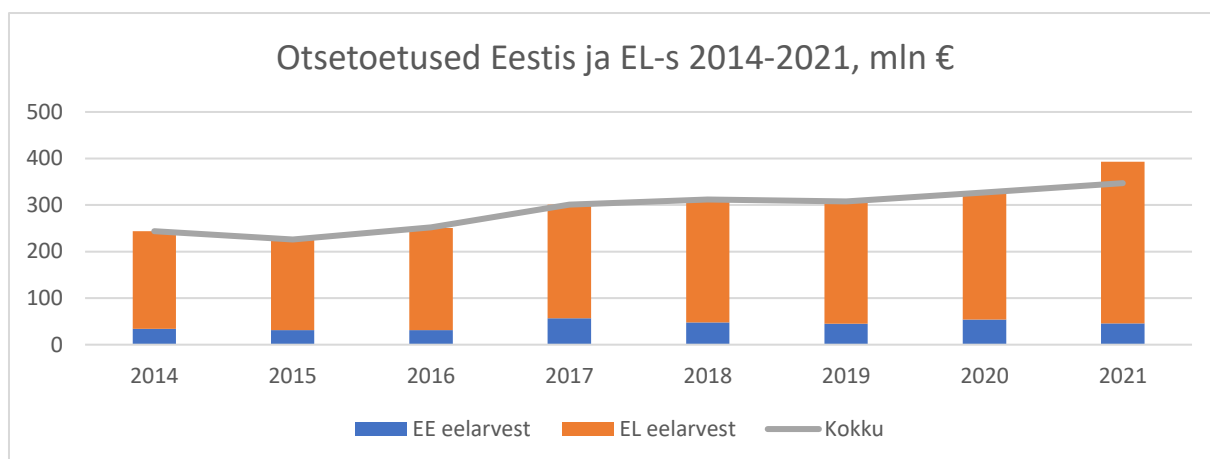
Eesti majanduses on üks traditsioonilisem majandusharu põllumajandus, varustades kogukonda toiduga ning andes tööd kohalikele elanikele (Statistikaamet...2023). Eestis oli Statistikaameti andmetel 2010 aastal 15 155 ja aastal 2020 11 369 põllumajanduslikku majapidamist. Registrate ja Infosüsteemide Keskuse (RIK) andmetel oli Eestis seisuga 31.12.2022 tegevusalaks põllumajandus, metsamajandus ja kalapüük tegevusalana märgitud 20 223 ettevõtet, kusjuures kogu Eestis registreeritud ettevõtete arv oli 294 194. Põllumajandus, metsamajandus ja kalapüük tegevusala ettevõtted moodustavad kogu ettevõtetest 6,87%. Majandusharu olulisusest annab aimu ka selle osakaal sisemajanduse kogutoodangust, mis on võrreldes Euroopa Liidu keskmisega üsna kõrge (joonis 2).

Joonis 2. Põllumajandus, metsamajandus ja kalapüük osatähtsus lisandväärtuses, % (autori koostatud, Agriculture, forestry and fishing, value added (% of GDP)).

Euroopa liidus on põllumajanduse, metsamajanduse ja kalapüük lisandväärtuse osakaal olnud SKT-st üsna stabiilselt kaheksa aasta lõikes 1,6% piiril. Eestis on see näitaja 2,4%.

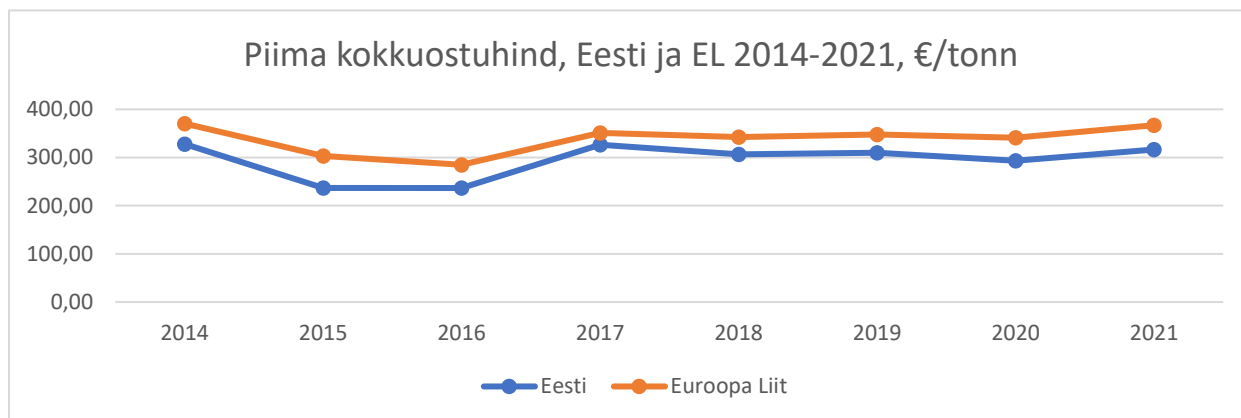
Põllumajanduses moodustavad tähtsa osa Euroopa Liidu ja Eesti riigi eelarvetest makstavad otsetoetused (joonis 3).

Joonis 3. Põllumajandusele, toiduainetööstusele ja maaelu arenguks makstavad otsetoetused 2014-2021, mln € (Põllumajanduse...2020).

Otsetoetused on aasta-aastalt kasvanud, mis on põllumajandusettevõtetele oluline, sest läbi otsetoetuste saavad ettevõtted tegevuskulusid katta.

Põllumajanduses on oluline toodetava toodangu müügihind ja selle muutused turul. Näiteks taimekasvatusega tegelevatele ettevõtetele on oluline, mis hinnaga saab müüa nisu, piimatootjale on jällegi oluline piima kokkuostuhind. Joonisel 4 on välja toodud vaadeldava perioodi keskmine piima kokkuostuhind Eestis ja Euroopa Liidus.

Joonis 4. Eesti ja Euroopa Liidu keskmine piima kokkuostuhind aastatel 2014-2021, eurot tonni kohta Statistikaameti andmetel.

Eesti piima kokkuostuhind järgib EL-i keskmise piima kokkuostuhinnaga sama trendi. Hind on sõltuv välisturul toimuvast ning nõudlusest. Eestis ületab piimatootmine tarbijate vajadusi, mistõttu on mõistliku hinnaga ekspordimine igati positiivne.

Aastatega on põllumajanduses kasutatav põllumajandusmaa pind kasvanud ning sellelt toodetud teravilja kogused samuti. Aastal 2022 kasutati Eestis põllumajandusmaad kokku 986 tuhat hektarit, millest 362 tuhandel hektaril kasvatati teravilja ning teravilja saak oli 1 529 tuhat tonni. Aastal 2014 oli kasutatav põllumajandusmaa 975 tuhat hektarit, teravilja hektareid 333 tuhat ning saak sellelt 1 222 hektarit.

Kuna põllumajanduses on tegemist üsna sisenditerohke tootmisprotsessiga, siis olulisel kohal on ka sisendite hinnad, mis mõjutavad oluliselt ettevõtete majandustulemusi. Viimastel aastatel on kulud kasvanud seoses Covid-19 pandeemia, tarneraskuste ja turu äralangemise tõttu.

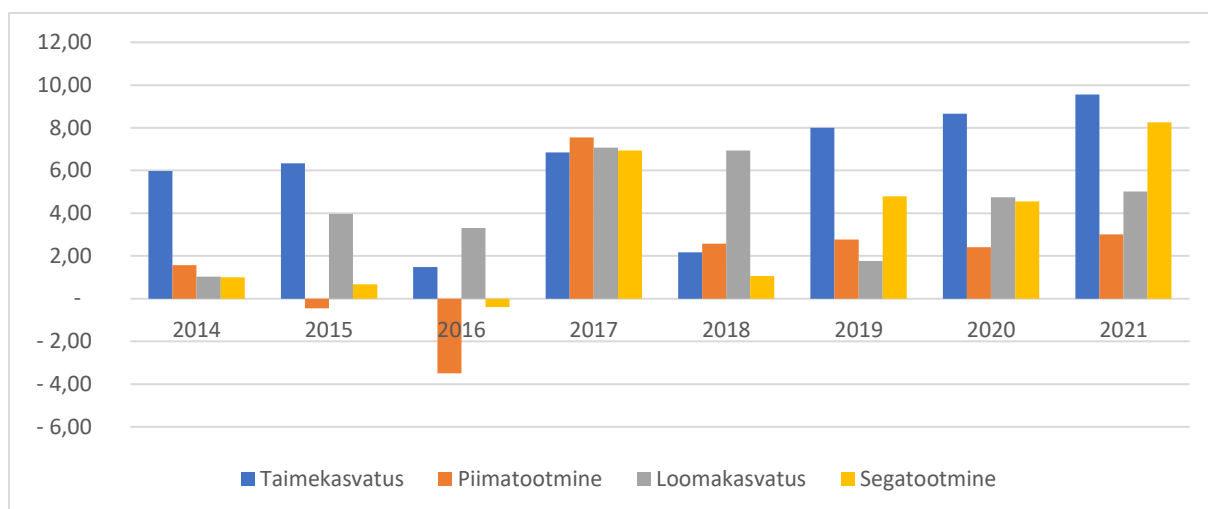
Aastatega on põllumajanduses toimunud muutused, kus majapidamiste ja tööga hõivatute arv on vähenenud, olemasolevad ettevõtted aga kasvanud ning teinud investeeringuid uude tehnoloogiasse. Kuigi tehnoloogia areng on olnud viimastel kümnenditel üsna kiire, siis ei ole suudetud veel kogu tööjõudu tehnoloogiliste vahendite vastu välja vahetada ning olulisel kohal põllumajandusettevõtetes on ka tööjõud. (Majanduse...2017: 4).

2.3 Eesti põllumajandusettevõtete finantstulemuslikkus tootmistüüpide ja suurusgruppide lõikes FADN andmebaasi andmetel

Seostades FADN andmebaasi testettevõtete näitajat ettevõtjatulu testettevõtete näitajatega omakapital ja varad tootmistüüpide lõikes (lisa 1), selgitatakse välja Eesti põllumajandusettevõtete rentaablusnäitajad tootmistüüpide lõikes aastatel 2014-2021.

Esmalt on leitud FADN andmebaasi testettevõtete andmetele tuginedes varade puhasrentaablus ROA tootmistüüpide lõikes (joonis 5).

Joonis 5. Eesti põllumajandusettevõtete varade puhasrentaablus protsendina (%) tootmistüüpide lõikes aastatel 2014-2021 FADN andmebaasi andmetel, autori arvutused.

FADN andmebaasi testettevõtete andmetel tootmistüüpide lõikes, paistab varade kasutamise efektiivsusega kasumi teenimiseks enim silma taimekasvatuse tootmistüüp. Vaadeldava kaheksa aastase perioodi jooksul oli tootmistüüpide aritmeetiline keskmine ROA tulemus 3,93%. Kõikide tootmistüüpide võrdluses oli varade puhasrentaabluse aritmeetiline keskmine tulemus (lisa 1) kõrgeim 7,10% aastal 2017. ROA kõrgeim tulemus oli 80,66% kõrgem kõigi aastate aritmeetilisest keskmisest. Kõige madalamad olid näitajad piimatootmise tootmistüübis, kus vaadeldavate aastate aritmeetiline keskmine ROA näitaja oli 1,99%.

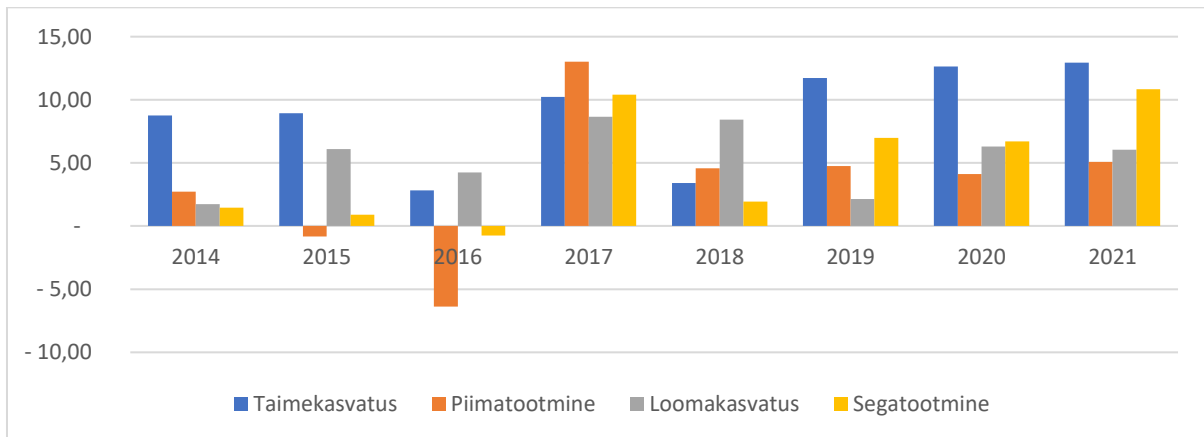
Tabelis 8 on välja toodud FADN andmebaasi testettevõtete ROA maksimum- ning miinimumväärtused, aritmeetiline keskmine, standardhälve ning mediaan tootmistüüpide ja kogu valimi ettevõtete keskmiste kohta.

Tabel 8. Eesti põllumajandusettevõtete varade puhasrentaablust (%) kirjeldav statistika tootmistüüpide lõikes aastatel 2014-2021 FADN andmebaasi andmetel

Varade puhasrentaablus ROA vastavalt tootmistüübile (%)	Miinimum	Maksimum	Mediaan	Keskmine	Standardhälve
FADN andmebaasi valim	-0,51	7,00	3,80	3,86	2,55
Taimekasvatus	1,48	9,56	6,58	6,13	2,92
Piimatootmine	-3,50	7,55	2,50	1,99	3,15
Loomakasvatus	1,03	7,07	4,36	4,23	2,19
Segatootmine	-0,39	8,25	2,81	3,36	3,22

Allikas: FADN andmebaas, autori arvutused

Omakapitali rentablust tootmistüüpide lõikes FADN andmebaasi testettevõtete näitajate baasil iseloomustab joonis 6.

Joonis 6. Eesti põllumajandusettevõtete omakapitali rentablus protsendina (%) tootmistüüpide lõikes aastatel 2014-2021 FADN andmebaasi andmetel, autori arvutused.

Omakapitali rentablus on tihedalt seotud varade puhasrentablusega, mistõttu on nii ROA kui ka ROE dünaamika sarnane. Omakapitali rentablus FADN testettevõtetes tootmistüüpide lõikes on vaadeldaval perioodil kõrgeim olnud aastal 2017, mil ROE aritmeetiliseks keskmiseks oli 10,58%. Kogu vaadeldavate aastate keskmine omakapitali rentablus oli 5,65%. Vaadeldava perioodi ROE kõrgeim aritmeetiline keskmine tulemus oli vaadeldavate aastate aritmeetilisest keskmisest 87,26% kõrgem. Sama dünaamika oli ka varade puhasrentabluse puhul tootmistüüpide lõikes. Sarnaselt varade puhasrentablusele on ka omakapitali rentabluse puhul kõige efektiivsemalt kasumi teenimiseks omakapitali kasutatud taimekasvatuse tootmistüübis, kus kõrgeim ROE näitaja 8,93% ületas kogu vaadeldava perioodi aritmeetilist keskmist ROE näitajat 58,05%.

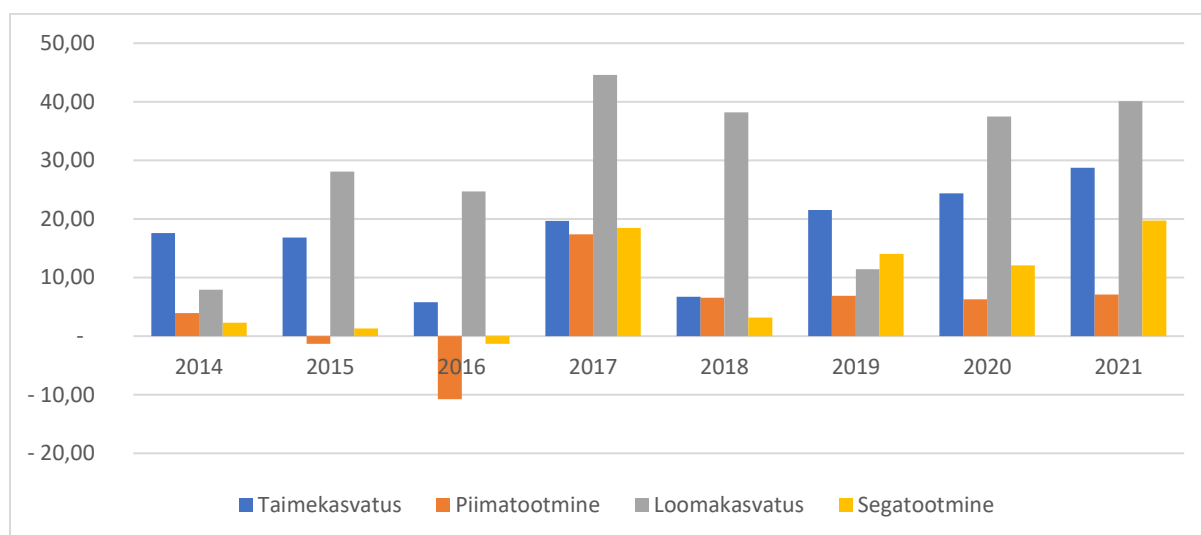
Illustreerimaks Eesti põllumajandusettevõtete omakapitali rentablust tootmistüüpide lõikes on koostatud tabel 9, kus on välja toodud FADN andmebaasi testettevõtete ROE maksimum- ning miinimumväärtused, aritmeetiline keskmine, standardhälve ning mediaan tootmistüüpide ja kogu valimi ettevõtete keskmiste kohta.

Tabel 9. Eesti põllumajandusettevõtete omakapitali rentaablust (%) kirjeldav statistika tootmistüüpide lõikes aastatel 2014-2021 FADN andmebaasi andmetel

Omakapitali rentaablust ROE vastavalt tootmistüübile (%)	Miinumum	Maksimum	Mediaan	Keskmine	Standardhälve
FADN andmebaasi valim	-0,94	10,97	5,80	5,77	3,80
Taimekasvatus	2,82	12,95	9,58	8,93	3,91
Piimatootmine	-6,37	13,02	4,35	3,39	5,51
Loomakasvatus	1,73	8,65	6,08	5,46	2,59
Segatootmine	-0,75	10,83	4,32	4,81	4,50

Allikas: FADN andmebaas, autori arvutused

FADN testettevõtete andmeid kasutades on tootmistüüpide lõikes arvatud käiberentaablus ROS (joonis 7).

Joonis 7. Eesti põllumajandusettevõtete käiberentaablus protsendina (%) tootmistüüpide lõikes aastatel 2014-2021 FADN andmebaasi andmetel, autori arvutused.

Ühe euro käibe kohta on FADN testettevõtete andmeid kasutades tootmistüüpide lõikes kasumit enim teenitud loomakasvatuse tootmistüübis. Vaadeldava kaheksa aastase perioodi lõikes on loomakasvatuse tootmistüübis ROS keskmiselt 29,06%, ehk ühe euro käibe kohta on kasumit saadud 0,29 euro senti. Madalaimad tulemused on piimatootmise tootmistüübis, kus ühe euro käibe kohta on teenitud keskmiselt 0,05 euro senti kasumit. Kogu testettevõtete aritmeetiline keskmine käiberentaablus oli 14,99%.

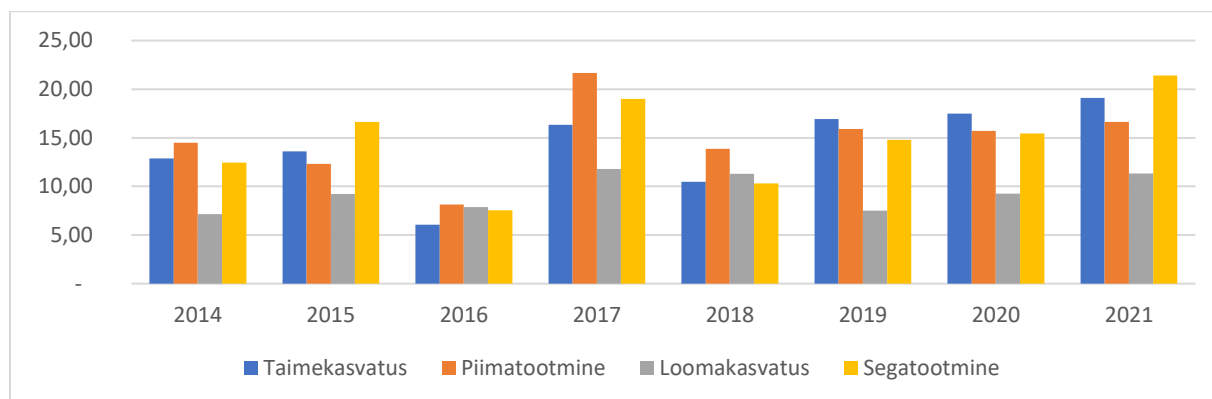
Tabelis 10 on FADN andmebaasi testettevõtete käiberentaabluse näitajate miinimum- ja maksimumväärtused, mediaan, aritmeetiline keskmine ja standardhälvet kirjeldav statistika tootmistüüpide lõikes.

Tabel 10. Eesti põllumajandusettevõtete käiberentaablust (%) kirjeldav statistika tootmistüüpide lõikes aastatel 2014-2021 FADN andmebaasi andmetel

Käiberentaablus ROS vastavalt tootmistüübile (%)	Miinimum	Maksimum	Mediaan	Keskmine	Standardhälve
FADN andmebaasi valim	-1,85	19,19	10,51	10,39	6,97
Taimekasvatus	5,80	28,73	18,65	17,66	8,00
Piimatootmine	-10,75	17,37	6,43	4,51	8,04
Loomakasvatus	7,91	44,58	32,79	29,06	13,61
Segatootmine	7,55	21,40	15,12	14,70	4,52

Allikas: FADN andmebaas, autori arvutused

FADN andmebaasi andmeid kasutades leiti kasutatud kapitali rentaablus ROCE (joonis 8).

Joonis 8. Eesti põllumajandusettevõtete kasutatud kapitali rentaablus protsendina (%) tootmistüüpide lõikes aastatel 2014-2021 FADN andmebaasi andmetel, autori arvutused.

Eesti põllumajandusettevõtete kasutatud kapitali rentaablust kirjeldamiseks tootmistüüpide lõikes on koostatud tabel 11, kus on välja toodud FADN andmebaasi testettevõtete ROCE näitaja maksimum- ning miinimumväärtused, aritmeetiline keskmine, standardhälve ning mediaan tootmistüüpide ja kogu valimi ettevõtete keskmiste kohta.

Tabel 11. Eesti põllumajandusettevõtete kasutatud kapitali rentaablust (%) kirjeldav statistika tootmistüüpide lõikes aastatel 2014-2021 FADN andmebaasi andmetel

Kasutatud kapitali rentaablust ROCE vastavalt tootmistüübile (%)	Miinumum	Maksimum	Mediaan	Keskmine	Standardhälve
FADN andmebaasi valim	7,19	19,45	14,80	14,38	3,82
Taimakasvatus	6,06	19,09	14,97	14,10	4,29
Piimatootmine	8,12	21,68	15,10	14,84	3,86
Loomakasvatus	7,15	11,79	9,23	9,43	1,86
Segatootmine	7,55	21,40	15,12	14,70	4,52

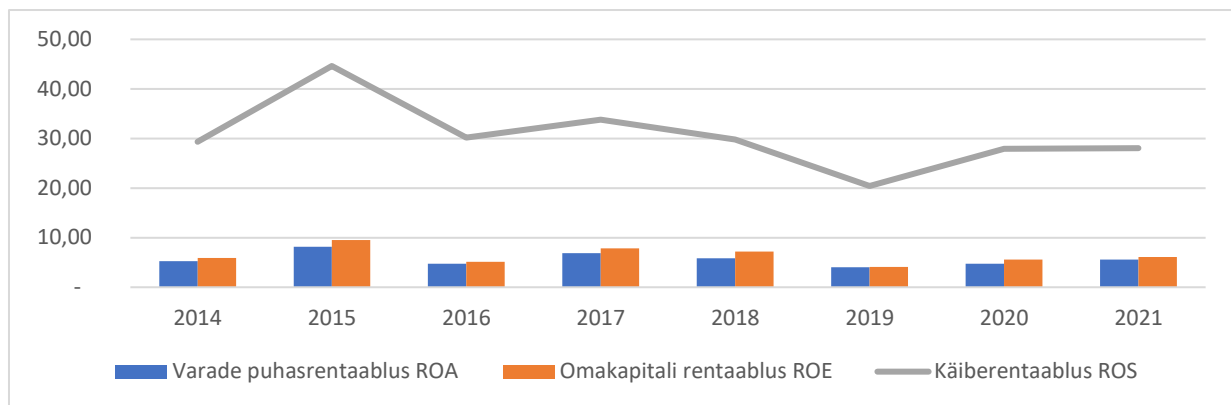
Allikas: FADN andmebaas, autori arvutused

Tootmistüüpide lõikes on kõige efektiivsemalt kapitali kasutatud piimatootmise, segatootmise ja taimakasvatuse tootmistüüpides. Kolme tootmistüübi puhul jaotuvad ROCE näitajad üsna võrdselt, jäädes vahemikku 14,10%-14,84%. Kogu testettevõtete kasutatud kapitali rentaablust 2014-2021 oli keskmiselt 13,27%. Loomakasvatuse tootmistüübi aritmeetiline keskmine ROCE vaadeldaval perioodil oli kõige madalam, olles 9,43% ja jäädes kogu valimi aritmeetilise keskmise näitajast 28,94% madalamaks.

FADN andmebaasi andmetel tootmistüüpide lõikes kaheksa aastase perioodi jooksul on oma varasid ja omakapitali kasumi teenimiseks kõige efektiivsemalt kasutatud taimakasvatuse tootmistüübis. Kõige madalamate ROA ja ROE näitajatega oli piimatootmise tootmistüüp. Enim ühe euro käibe kohta kasumit on teenitud loomakasvatuse tootmistüübis ning kõige vähem piimatootmise tootmistüübis. Kasutatud kapitali rentaablust oli üsna võrdne nii piimatootmise, taimakasvatuse kui ka segatootmise tootmistüübis. Kõige madalam oli kasutatud kapitali rentaablust loomakasvatuse tootmistüübis.

Analüüsidest suurusgruppide lõikes Eesti põllumajandusettevõtete rentaablustnäitajad (ROA, ROE, ROS, ROCE) aastatel 2014-2021 (lisa 2), keskenduti esmalt FADN andmebaasi andmetel mikroettevõtete grupile. Vaadeldava kaheksa aastase perioodi jooksul oli mikroettevõtete suurusgrupis keskmiselt 63 testettevõtet aastas.

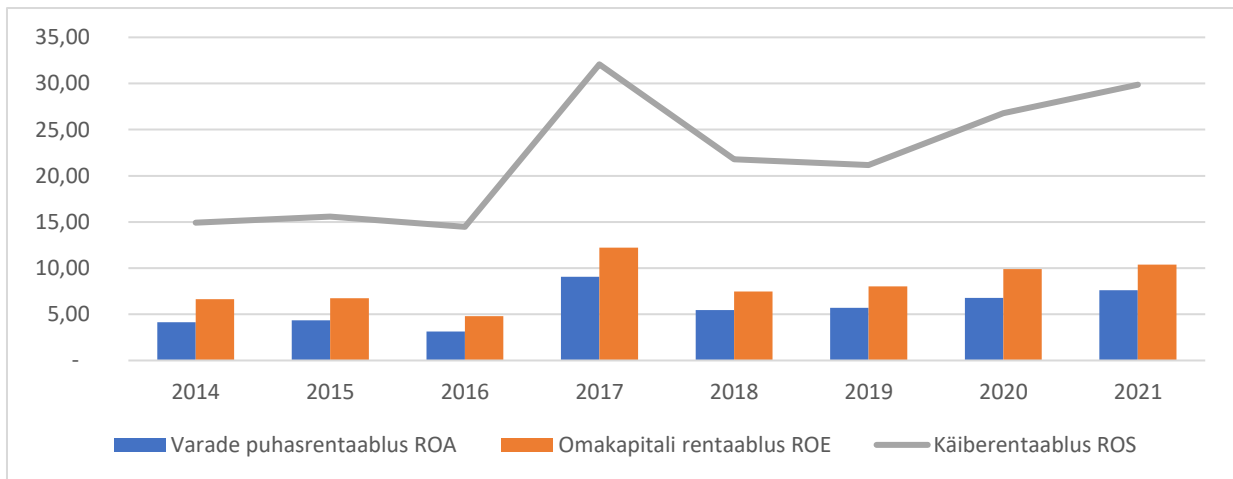
FADN andmebaasi testettevõtete varade puhasrentaablust, omakapitali rentaablust ning käiberentaablust mikroettevõtete suurusgrupis väljendab joonis 9.

Joonis 9. Eesti põllumajandusettevõtete varade puhasrentaablus, omakapitali rentaablus ja käiberentaablus protsentides (%) mikroettevõtetes (suurusgrupp 4-50 tuhat eurot) aastatel 2014-2021 FADN andmebaasi andmetel, autori arvutused.

Eesti põllumajandusettevõtete rentaablusnäitajad FADN andmebaasi suurusgrupis 4-50 tuhat eurot on kaheksa aastase perioodi vältel ROA ning ROE olnud üsna stabiilsed. Mikroettevõtete suurusgrupis oli perioodi 2014-2021 aritmeetiline keskmine ROA näitaja 5,66% ning ROE näitaja 6,42%. Kõrgeim varade puhasrentaablus on mikroettevõtete suurusgrupis olnud 8,14%, aastal 2015 ning kõige madalam 4,05% aastal 2019. Võrreldes ROA kõrgeimat näitajat aritmeetilise keskmise näitajaga on erinevus 43,82%. Kõige madalama näitaja puhul on erinevus 28,45%. Omakapitali rentaablus on mikroettevõtete suurusgrupis tuginedes FADN andmebaasi andmetele kõrgeim olnud samuti aastal 2015, 9,53% ning kõige madalam 4,11%. Võrreldes omakapitali rentaablust suurusgrupi aritmeetilise keskmise näitajaga on erinevus kõrgeima näitajaga võrreldes 48,44% ning kõige madalama ROE näitajaga võrreldes 35,98%. Käiberentaablus jääb kaheksa aastase vaadeldava perioodi jooksul vahemikku 20,42%-44,63%. Aritmeetiline keskmine kaheksa aasta jooksul on käiberentaabluse puhul olnud 30,51%.

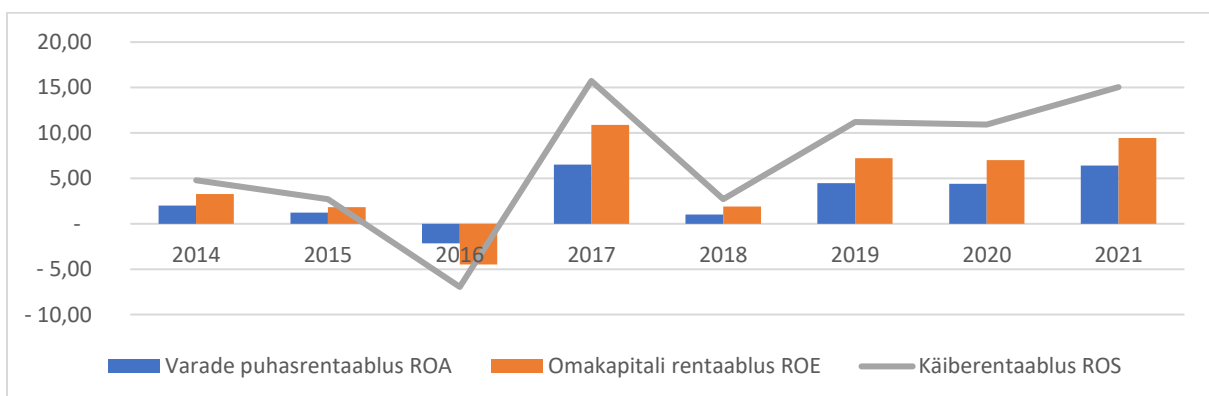
Käsitledes suurusgruppide lõikes väikeettevõtteid, kuhu FADN andmebaasi andmetel kuulus vaadeldaval perioodil keskmiselt 61 testettevõtet testettevõtete rentaablusnäitajate ROA, ROE, ROS tulemused esitatud joonisel 10.

Joonis 10. Eesti põllumajandusettevõtete varade puhasrentaablus, omakapitali rentaablus ja käiberentaablus protsentides (%) väikeettevõtetes (suurusgrupp 50-500 tuhat eurot) aastatel 2014-2021 FADN andmebaasi andmetel, autori arvutused.

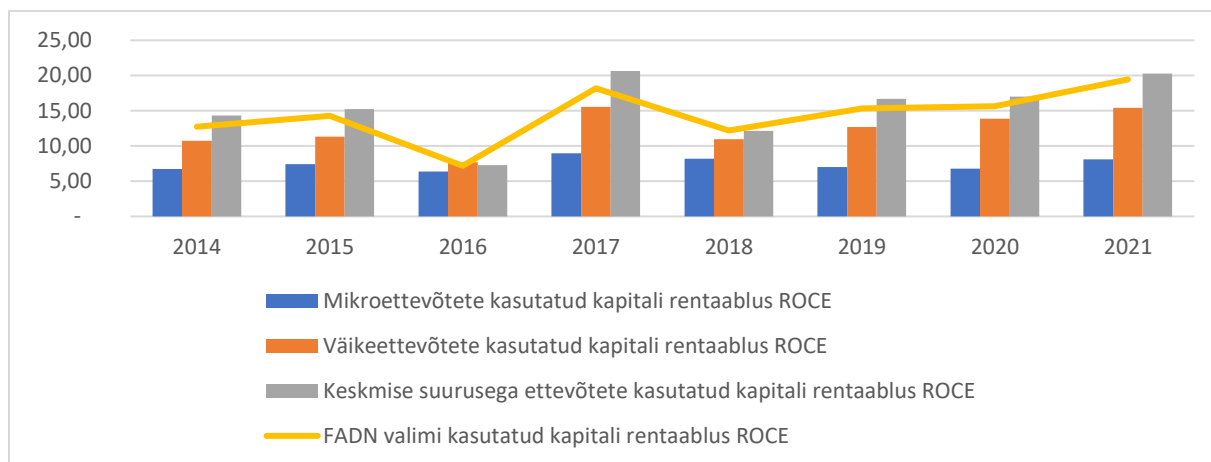
Väikeettevõtete varade puhasrentaablus, omakapitali rentaablus ja käiberentaablus on kõige madalamad olnud aastal 2016, kui näitajad olid vastavalt ROA 3,15%, ROE 4,78% ja ROS 14,48%. Vaadeldavate aastate aritmeetiline keskmine ROA näitaja oli 5,78%, ROE näitaja 8,27% ja ROS 22,09%. Võrreldes keskmiste aritmeetiliste näitajatega on kõige madalamate näitajate erinevus vastavalt ROA puhul 45,50%, ROE puhul 42,20% ja ROS puhul 34,45%.

Keskmise suurusega ettevõtted, mille suurusgruppi kuulus FADN andmebaasi andmetel keskmiselt 86 testettevõtet aastas on rentaablusnäitajad välja toodud joonisel 11.

Joonis 11. Eesti põllumajandusettevõtete varade puhasrentaablus, omakapitali rentaablus ja käiberentaablus protsentides (%) keskmise suurusega ettevõtetes (suurusgrupp 500-... tuhat eurot) aastatel 2014-2021 FADN andmebaasi andmetel, autori arvutused.

Kapitali kasutamise efektiivust mikro-, väike- ja keskmise suurusega ettevõtete suurusgrupis tuginedes FADN andmebaasi andmetele, on kujutatud joonisel 12.

Joonis 12. Eesti põllumajandusettevõtete kasutatud kapitali rentaablus protsendina (%) mikro-, väike- ja keskmise suurusega ettevõtete suurusgruppides aastatel 2014-2021 FADN andmebaasi andmetel, autori arvutused.

Mikroettevõtete ROCE kogu FADN andmebaasi valimi ettevõtetega võrreldes on madalaim, mis tähendab, et mikroettevõtted ei kaasa kasumi teenimisse piisavalt kapitali. Mikroettevõtetel puuduvad vajalikud ressursid piisavalt investeerida. Väikeettevõtete kasutatud kapitali rentaablus jääb vahemikku 7,70%-15,56% ning aritmeetiline keskmine on 12,28%. Väikeettevõtetest koosnev suurusgrupp jääb samuti kogu valimi keskmistest näitajatest veidi alla. Keskmise suurusega ettevõtete suurusgrupis on kasutatud kapitali kasutamise efektiivsus suurim, olles kogu FADN andmebaasi valimi ettevõtete aritmeetilisest keskmisest 7,44% kõrgem.

Illustreerimaks vaadeldavate aastate jooksul Eesti põllumajandusettevõtete rentaablusnäitajate tulemusi, on koostatud rentaablusnäitajate tulemusi kirjeldav tabel suurusgruppide lõikes FADN andmebaasi andmetel. Tabelis 12 on välja toodud Eesti põllumajandusettevõtete rentaablusnäitajate tulemused vaadeldavate aastate lõikes. Rentaablusnäitajate tulemusi kirjeldavas tabelis on välja toodud testettevõtete rentaablusnäitajate miinimum ning maksimum väärtused, aritmeetiline keskmine, mediaan ning standardhälve.

Tabel 12. Eesti põllumajandusettevõtete rentaablusnäitajaid (%) kirjeldav statistika suurusgruppide lõikes aastatel 2014-2021 FADN andmebaasi andmetel

Varade puhasrentaablus ROA vastavalt suurusgrupile (%)	Miinumum	Maksimum	Mediaan	Keskmine	Standardhälve
FADN andmebaasi valim	-0,51	7,00	3,80	3,86	2,55
Mikroettevõtete suurusgrupp	4,05	8,14	5,43	5,66	1,31
Väikeettevõtete suurusgrupp	3,15	9,08	5,58	5,78	1,96
Keskmise suurusega ettevõtete suurusgrupp	-2,17	6,53	3,21	2,98	3,00
Omakapitali rentaablus ROE vastavalt suurusgrupile (%)	Miinumum	Maksimum	Mediaan	Keskmine	Standardhälve
FADN andmebaasi valim	-0,94	10,97	5,80	5,77	3,80
Mikroettevõtete suurusgrupp	4,11	9,53	6,00	6,42	1,70
Väikeettevõtete suurusgrupp	4,78	12,23	7,76	8,27	2,41
Keskmise suurusega ettevõtete suurusgrupp	-4,47	10,88	5,13	4,63	4,99
Käiberrentaablus ROS vastavalt suurusgrupile (%)	Miinumum	Maksimum	Mediaan	Keskmine	Standardhälve
FADN andmebaasi valim	-1,85	19,19	10,51	10,39	6,97
Mikroettevõtete suurusgrupp	20,42	44,63	29,56	30,51	6,83
Väikeettevõtete suurusgrupp	14,48	32,08	21,48	22,09	6,92
Keskmise suurusega ettevõtete suurusgrupp	-6,96	15,73	7,85	7,01	7,66
Kasutatud kapitali rentaablus ROCE vastavalt suurusgrupile (%)	Miinumum	Maksimum	Mediaan	Keskmine	Standardhälve
FADN andmebaasi valim	7,19	19,45	14,80	14,38	3,82
Mikroettevõtete suurusgrupp	6,38	8,97	7,21	7,44	0,89
Väikeettevõtete suurusgrupp	7,70	15,56	12,01	12,28	2,65
Keskmise suurusega ettevõtete suurusgrupp	7,26	20,63	15,97	15,45	4,37

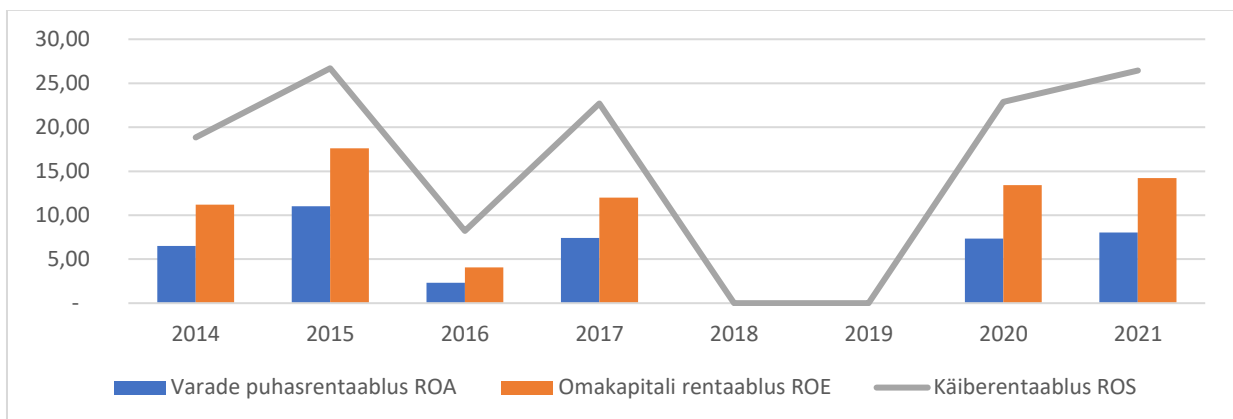
Allikas: FADN andmebaas, autori arvutused

Suurusgruppide lõikes on FADN andmebaasi andmetele tuginedes finantsiliselt kõige paremate varade puhasrentaabluse ROA ja omakapitali rentaabluse ROE näitajatega väikeettevõtete suurusgrupp. Kõige madalamad on näitajad keskmise suurusega ettevõtete suurusgrupis. Käiberrentaablus vaadeldava perioodi jooksul oli suurim mikroettevõtete suurusgrupis ning kasutatud kapitali rentaablus keskmise suurusega ettevõtete suurusgrupis.

2.4 Eesti põllumajandusettevõtete finantstulemuslikkus suurusgruppide lõikes Statistikaameti andmetel

Rentaablusnäitajate analüüsi põllumajandusettevõtete finantstulemuslikkuse hindamise kohta viis autor läbi ka Statistikaameti andmetele tuginedes.

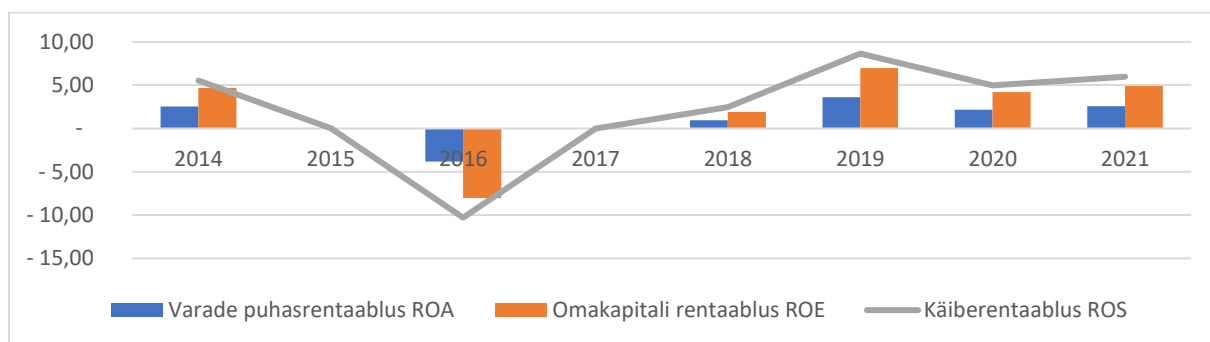
Statistikaameti andmetel kuulus vaadeldaval perioodil mikroettevõtete suurusgruppi keskmiselt 2 452 ettevõtet. Statistikaameti mikroettevõtete suurusgrupi varade puhasrentaablus, omakapitali rentaablus ja käiberentaablus aastate lõikes on kujutatud joonisel 13.

Joonis 13. Taime- ja loomakasvatus, jahindus ja neid teenindavad tegevusalad tegevusala mikroettevõtete suurusgrupi varade puhasrentaablus ROA, omakapitali rentaablus ROE, käiberentaablus ROS protsentides (%) Statistikaameti andmetel aastatel 2014-2021, autori arvutused.

Aastate 2018 ja 2019 sellesse suurusgruppi kuuluvate ettevõtete kohta andmed varade puhasrentaabluse, omakapitali rentaabluse ja käiberentaabluse kohta puuduvad. Ülejäänud aastatel on Statistikaameti andmetele tuginedes keskmine varade puhasrentaablus olnud 5,33%. Madalaim ROA on olnud aastal 2016, mil see oli 2,32% ja kõrgeim aastal 2015, kui see oli 11,01%. Omakapitali rentaablus jääb vahemikku 4,08%-17,59%, keskmiselt on olnud ROE 9,06%. Käiberentaablus on vahemikus 8,23%-26,70%, ning keskmisena 7,23%.

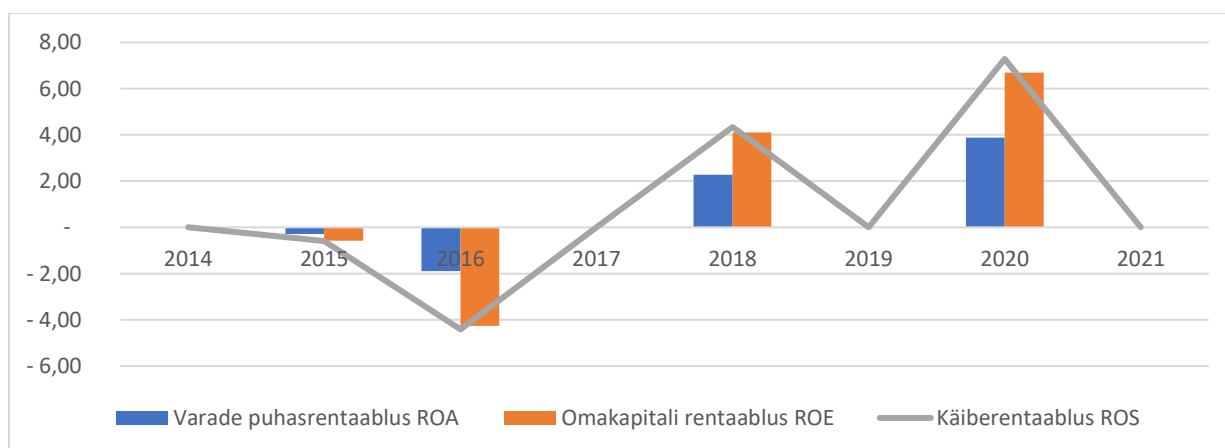
Järgnevalt vaadeldi Statistikaameti andmetele tuginedes väikese suurusega ettevõtete varade puhasrentaablust, omakapitali rentaablust ning puhaskasumi marginaali aastatel 2014-2021 (joonis 14).

Joonis 14. Taime- ja loomakasvatus, jahindus ja neid teenindavad tegevusalad tegevusala väikeettevõtete suurusgrupi varade puhasrentaablus ROA, omakapitali rentaablus ROE, käiberentaablus ROS protsentides (%) Statistikaameti andmetel aastatel 2014-2021, autori arvutused.

Väikese suurusega ettevõtetes on rentaablusnäitajad ebastabiilsed, olles ka osadel vaadeldavatel aastatel negatiivsed. Aritmeetiline keskmine ROA tulemus väikeettevõtete suurusgrupis oli 1,01%. Omakapitali rentaablus 1,84% ning käiberentaablus 2,17%.

Samuti on välja toodud Statistikaameti andmetele tuginedes keskmise suurusega ettevõtete ROA, ROE ning ROS sama kaheksa aastase perioodi kohta (joonis 15).

Joonis 15. Tegevusala taime- ja loomakasvatus, jahindus ja neid teenindavad tegevusalad keskmise suurusega ettevõtete varade puhasrentaablus ROA, omakapitali rentaablus ROE ja käiberentaablus ROS protsentides (%) Statistikaameti andmetel aastatel 2014-2021, autori arvutused.

Vaadeldaval kaheksa aastasel perioodil on Statistikaameti andmetele tuginedes keskmise suurusega ettevõtete näitajad taime- ja loomakasvatus, jahindus ja neid teenindavad tegevusalad tegevusalas puudu ning neid kajastada ei saa, mistõttu saab vaadelda üksnes nelja aastat, mille kohta andmed olid olemas. Neljast aastast kahel olid Statistikaameti andmetelele tuginedes keskmise suurusega ettevõtete varade puhasrentaablus, omakapitali rentaablus ning puhaskasumi marginaal negatiivsed, mis tähendab, et selle suurusgrupi ettevõtted tegutsesid kahjumlikult. Aritmeetiline keskmine oli keskmise suurusega ettevõtete suurusgrupis varade puhasrentaabluse puhul 0,50%. Omakapitali rentaablus oli 0,74% ning käiberentaablus 0,84%. Keskmise suurusgrupi ettevõtete kohta võib öelda, et nende finantsiline olukord on kõige madalam ning varasid ja omakapitali ei kasutata kasumi teenimiseks piisavalt efektiivselt. Ka käibelt teenitakse keskmiselt üksnes 0,01 euro senti kasumit, mis tähendab, et kasumit ei teenita.

Illustreerimaks vaadeldavate aastate jooksul Eesti põllumajandusettevõtete rentaablusnäitajate tulemusi, on koostatud rentaablusnäitajate tulemusi kirjeldav tabel suurusgruppide lõikes Statistikaameti andmetel. Tabelis 13 on välja toodud Eesti põllumajandusettevõtete rentaablusnäitajate tulemused vaadeldavate aastate lõikes. Rentaablusnäitajate tulemusi kirjeldavas tabelis on välja toodud taime- ja loomakasvatus ja neid teenindavad tegevusalad tegevusala rentaablusnäitajate miinimum ning maksimum väärtused, aritmeetiline keskmine, mediaan ning standardhälve suurusgruppide lõikes.

Tabel 13. Eesti põllumajandusettevõtete rentaablusnäitajaid (%) kirjeldav statistika suurusgruppide lõikes aastatel 2014-2021 Statistikaameti andmetel

Varade puhasrentaablus ROA vastavalt suurusgrupile (%)	Miinimum	Maksimum	Mediaan	Keskmine	Standardhälve
Statistikaameti valim	-0,62	6,74	4,78	4,14	2,29
Mikroettevõtete suurusgrupp	2,32	11,01	6,92	5,33	4,05
Väikeettevõtete suurusgrupp	-3,82	3,61	1,56	1,01	2,34
Keskmise suurusega ettevõtete suurusgrupp	-1,89	3,88	-	0,50	1,77
Omakapitali rentaablus ROE vastavalt suurusgrupile (%)	Miinimum	Maksimum	Mediaan	Keskmine	Standardhälve
Statistikaameti valim	-1,22	11,73	8,67	7,38	4,03
Mikroettevõtete suurusgrupp	4,08	17,59	11,60	9,06	6,77
Väikeettevõtete suurusgrupp	-8,04	6,98	3,07	1,84	4,69
Keskmise suurusega ettevõtete suurusgrupp	-4,25	6,69	-	0,74	3,29

Käiberentaablus ROS vastavalt suurusgrupile (%)	Miinumum	Maksimum	Mediaan	Keskmine	Standardhälve
Statistikaameti valim	-1,83	17,15	11,88	10,34	5,90
Mikroettevõtete suurusgrupp	8,23	26,70	20,76	15,72	11,31
Väikeettevõtete suurusgrupp	-10,30	8,65	3,73	2,17	5,86
Keskmise suurusega ettevõtete suurusgrupp	-4,41	7,28	-	0,83	3,51
Kasutatud kapitali rentaablus ROCE vastavalt suurusgrupile (%)	Miinumum	Maksimum	Mediaan	Keskmine	Standardhälve
Statistikaameti valim	0,45	8,87	6,92	6,24	2,74
Mikroettevõtete suurusgrupp	3,99	14,96	9,13	7,23	5,37
Väikeettevõtete suurusgrupp	-3,30	5,45	2,96	2,49	3,12
Keskmise suurusega ettevõtete suurusgrupp	-1,26	5,86	-	1,15	2,39

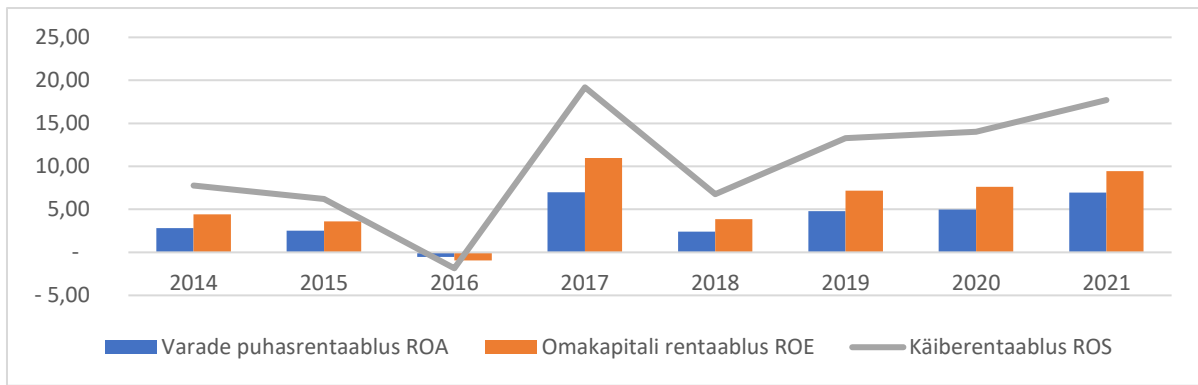
Allikas: Statistikaamet, autori arvutused

Statistikaameti andmeid kasutades oli kõige paremate finantsiliste näitajatega mikroettevõtete suurusgrupp. Mikroettevõtete suurusgrupi keskmised näitajad on kogu Statistikaameti valimiga võrreldes varade puhasrentaabluse puhul 28,74% kõrgemad ja omakapitali rentaabluse puhul 22,76% kõrgemad. Kõige madalamad on rentaablusnäitajad Statistikaameti andmetele tuginedes keskmise suurusega ettevõtete suurusgrupis, mida võis mõjutada ka osade aastate tulemuste puudumine.

2.5 Eesti põllumajandusettevõtete finantstulemuslikkus FADN andmebaasi ja Statistikaameti andmetel

Valimi ettevõtete aritmeetilised keskmised varade puhasrentaablus, omakapitali rentaablus, käiberentaablus ja kasutatud kapitali rentaablus (lisa 4). Lisaks võrreldakse kahe erineva andmebaasi varade puhasrentaabluse, omakapitali rentaabluse, puhaskasumi marginaali ja kaasatud kapitali rentaabluse keskmisi näitajaid Eesti põllumajandusettevõtetes.

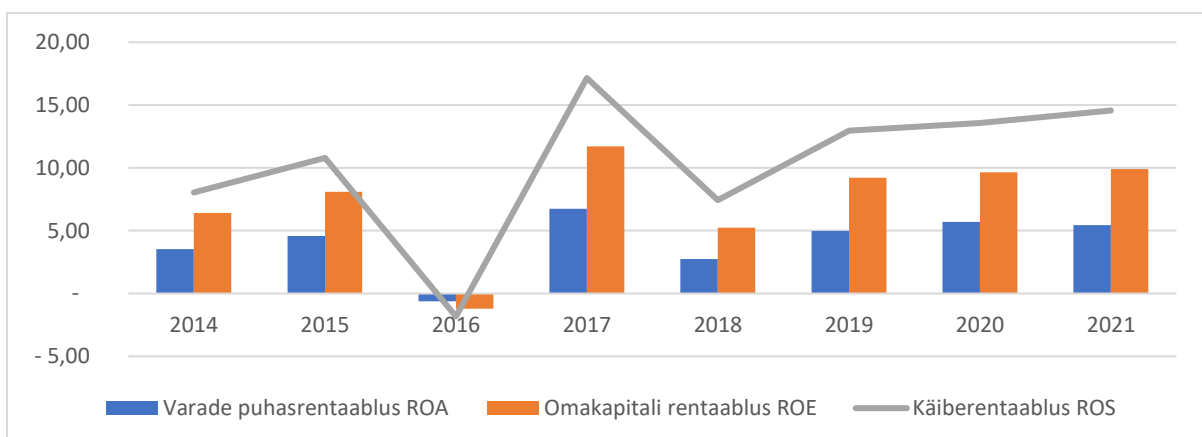
Esmalt on FADN andmebaasi andmetele tuginedes välja toodud valimi varade puhasrentaablus, omakapitali rentaablus ja käiberentaablus (joonis 16).

Joonis 16. Eesti põllumajandusettevõtete varade puhasrentaablus ROA, omakapitali rentaablus ROE ja käiberentaablus ROS protsentides (%) FADN andmebaasi andmetel aastatel 2014-2021, autori arvutused.

Varade puhasrentaablus FADN andmebaasi andmetele tuginedes on vaadeldava kaheksa aastase perioodi jooksul keskmiselt 3,86%. ROA kõrgeim näitaja 7% on keskmisest näitajast 81,35% kõrgem. ROA madalam näitaja on aastate jooksul olnud negatiivne aastal 2016. Omakapitali rentaablus jääb vahemikku -0,94%-10,97%. Keskmise näitaja on olnud 5,77%. Käiberentaablus on kogu valimi ettevõtete puhul vahemikus -1,85%-19,19%, keskmiselt 10,39%.

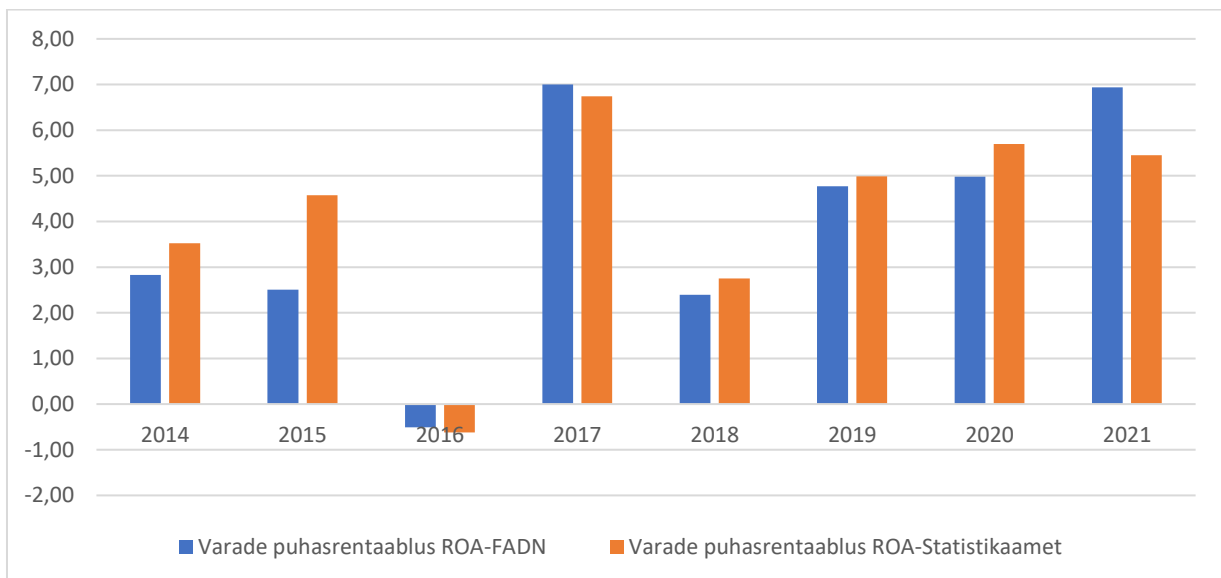
Joonisele 17 on koondatud andmed Statistikaameti andmebaasist varade puhasrentaabluse, omakapitali rentaabluse ja käiberentaabluse kohta.

Joonis 17. Eesti põllumajandusettevõtete varade puhasrentaablus ROA, omakapitali rentaablus ROE ja käiberentaablus ROS protsentides (%) Statistikaameti andmetel aastatel 2014-2021, autori arvutused.

Statistikaameti andmetele tuginedes on varade puhasrentaablus vaadeldava kaheksa aastase perioodi jooksul keskmiselt 4,14%%. ROA kõrgeim näitaja on 6,74% ja keskmisest näitajast 62,80% kõrgem. ROA madalam näitaja on aastate jooksul olnud negatiivne aastal 2016. Omakapitali rentaablus jääb vahemikku -1,22%-11,73%. Keskmise näitaja on olnud 7,38%. Käiberentaablus on kogu Statistikaameti valimi ettevõtete puhul vahemikus -1,83%-17,15%, keskmiselt 10,34%.

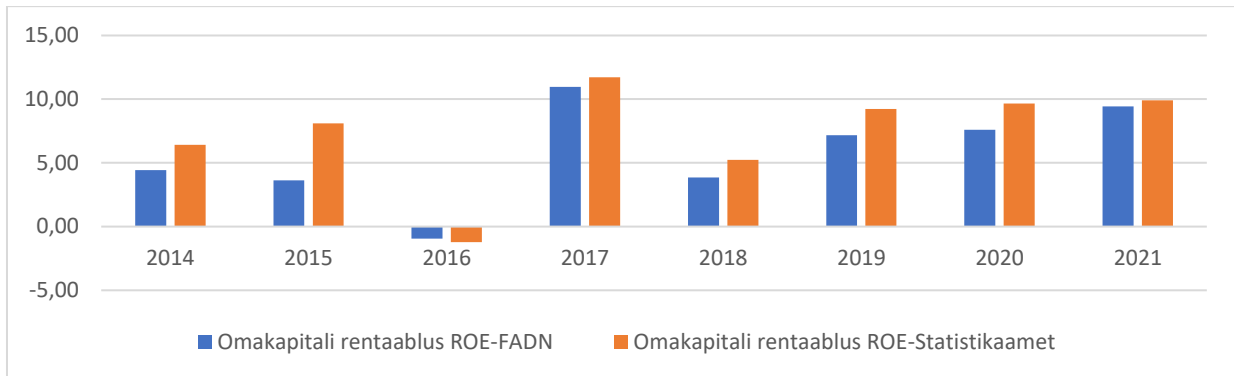
Võrdlus FADN andmebaasi ja Statistikaameti varade kasutamise efektiivsuse kohta kasumi teenimiseks ehk varade puhasrentaabluse vahel aastatel 2014-2021 on kujutatud joonisel 18.

Joonis 18. Eesti põllumajandusettevõtete varade puhasrentaablus ROA protsendina (%) FADN andmebaasi ja Statistikaameti andmetel aastatel 2014-2021, autori arvutused.

FADN andmebaasi andmetele tuginedes oli varade puhasrentaabluse näitaja keskmisena 3,86%, Statistikaameti andmetel 4,14%. Vahe kahe andmebaasi ROA tulemustes on Statistikaameti puhul 7,25% kõrgem FADN andmebaasi andmetest. Vaadeldava perioodi jooksul on aastatel 2017 ja 2021 FADN andmebaasi andmetele tuginedes varade puhasrentaablus Statistikaameti näitajatest kõrgem olnud.

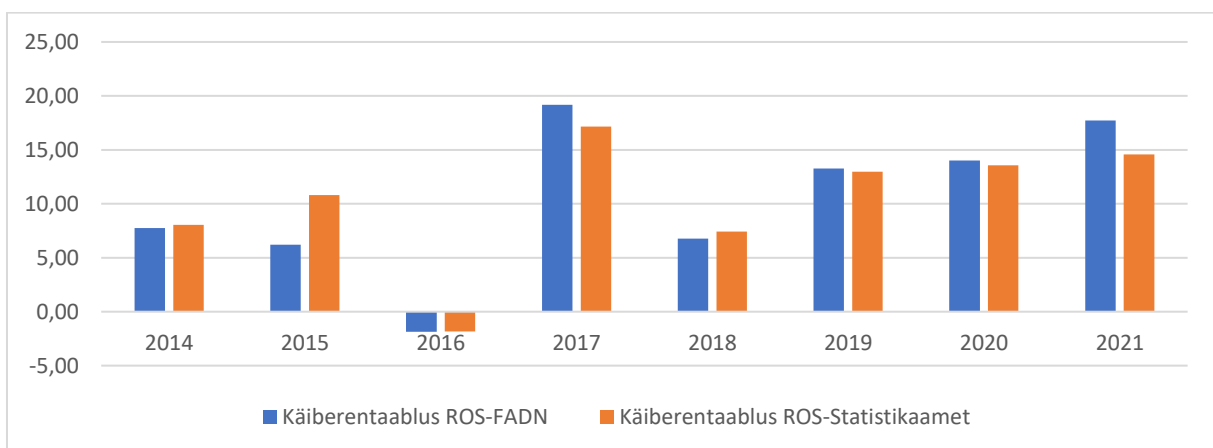
Joonisele 19 on koondatud kahe andmebaasi omakapitali rentaablus aastatel 2014-2021.

Joonis 19. Eesti põllumajandusettevõtete omakapitali rentaablus ROE protsendina (%) FADN andmebaasi ja Statistikaameti andmetel aastatel 2014-2021, autori arvutused.

Omakapitali rentaabluse puhul on näha, et kahe andmebaasi võrdluses on kõikidel aastatel Statistikaameti andmed FADN andmebaasi andmetest veidi kõrgemad olnud. Kui FADN andmebaasi andmetel oli omakapitali rentaablus vaadeldava kaheksa aastase perioodi jooksul keskmiselt 5,77%, siis Statistikaameti andmetel 7,38%. Statistikaameti ROE on FADN andmebaasi ROE keskmisest näitajast 27,90% kõrgem.

Käiberrentaabluse tulemused FADN andmebaasi ja Statistikaameti andmetel on välja toodud joonisele 20.

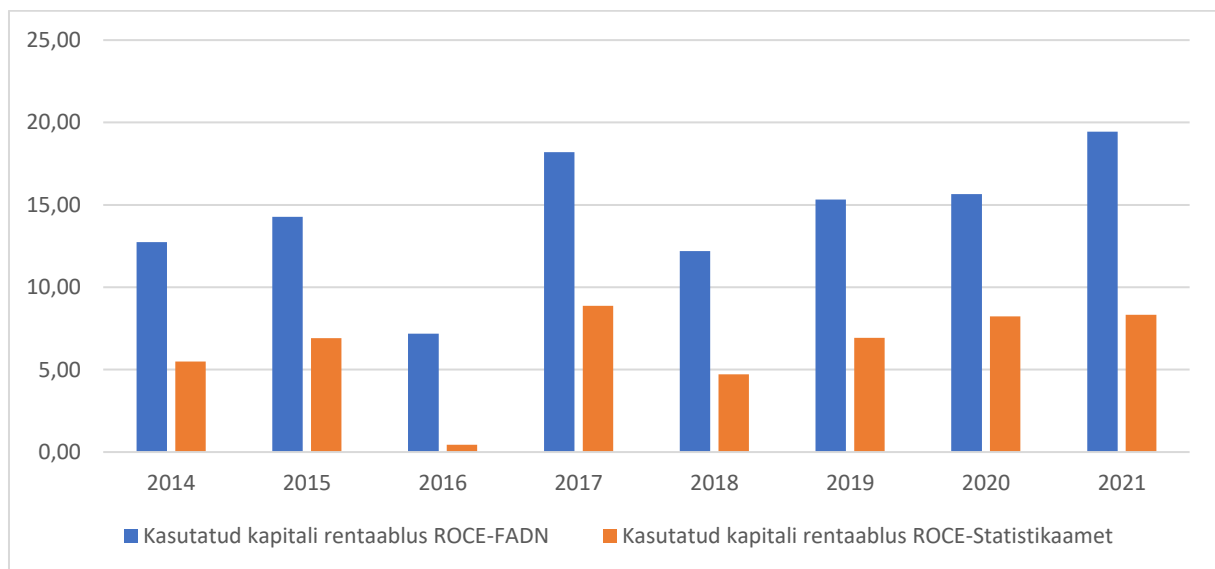

Joonis 20. Eesti põllumajandusettevõtete käiberrentaablus ROS protsendina (%) FADN andmebaasi ja Statistikaameti andmetel aastatel 2014-2021, autori arvutused.

Käiberentaablus on aastatel 2017, 2019, 2020 ning 2021 FADN andmebaasi andmete tuginedes kõrgem olnud kui Statistikaameti andmete tuginedes. FADN andmebaasi keskmine käiberentaablus vaadeldaval perioodil on 10,39%. Statistikaameti andmete tuginedes tuleb keskmine näitaja käiberentaabluse puhul põhimõtteliselt sama, 10,34%, erinevus on minimaalne.

Kasumlikkust ja oma kapitali kasutamise efektiivsust FADN andmebaasi ja Statistikaameti andmetel on kujutatud joonisel 21.

Joonis 21. Eesti põllumajandusettevõtete kasutatud kapitali rentaaclus ROCE protsendina (%) FAND andmebaasi ja Statistikaameti andmetel aastatel 2014-2021, autori arvutused.

ROCE on vaadeldava perioodi jooksul kõrgem olnud FADN andmebaasi andmeid kasutades. Kasutatud kapitali rentaaclus aritmeetiline keskmine on FADN andmebaasi andmeid kasutades 56,61% kõrgem kui Statistikaameti andmeid kasutades. Sellest tulenevalt postitab autor järgnevatiks uuringuteks käsitleda selle erinevuse tagamaid, et millest need erinevused.

Tabelisse 14 on koondatud kogu FADN andmebaasi ja Statistikaameti andmete alusel arvutatud keskmiste rentaaclusnäitajate kirjeldav statistika. Välja on toodud varade puhasrentaaclus, omakapitali rentaaclus, käiberentaabluse ja kasutatud kapitali rentaaclus miinimum ja maksimum väärtused, standardhälve, aritmeetiline keskmine ja mediaan.

Tabel 14. Eesti põllumajandusettevõtete rentaablusnäitajaid (%) kirjeldav statistika aastatel 2014-2021 FADN andmebaasi ja Statistikaameti andmetel

Varade puhasrentaablus ROA vastavalt suurusgrupile (%)	Miinumum	Maksimum	Mediaan	Keskmine	Standardhälve
FADN andmebaasi valim	-0,51	7,00	3,80	3,86	2,55
Statistikaameti valim	-0,62	6,74	4,78	4,14	2,29
Omakapitali rentaablus ROE vastavalt suurusgrupile (%)	Miinumum	Maksimum	Mediaan	Keskmine	Standardhälve
FADN andmebaasi valim	-0,94	10,97	5,80	5,77	3,80
Statistikaameti valim	-1,22	11,73	8,67	7,38	4,03
Käiberrentaablus ROS vastavalt suurusgrupile (%)	Miinumum	Maksimum	Mediaan	Keskmine	Standardhälve
FADN andmebaasi valim	-1,85	19,19	10,51	10,39	6,97
Statistikaameti valim	-1,83	17,15	11,88	10,34	5,90
Kasutatud kapitali rentaablus ROCE vastavalt suurusgrupile (%)	Miinumum	Maksimum	Mediaan	Keskmine	Standardhälve
FADN andmebaasi valim	7,19	19,45	14,80	14,38	3,82
Statistikaameti valim	0,45	8,87	6,92	6,24	2,74

Allikas: FADN andmebaasi ja Statistikaameti andmetel, autori arvutused

Analüüsidest Eesti põllumajandusettevõtete finantstulemuslikkust nelja rentaablusnäitaja põhjal FADN andmebaasi ja Statistikaameti andmetele tuginedes, leitakse, et varade puhasrentaablus ja omakapitali rentaablus on Statistikaameti andmeid kasutades kõrgemad kui FADN andmebaasi andmeid kasutades. Käiberrentaablust kahe andmebaasi andmete võrdluses võib pidada samaks ning oma kapitali kasumi teenimiseks on efektiivsemalt kasutatud FADN andmebaasi testettevõtete puhul.

Kuigi mõlema andmebaasi puhul on peamiseks andmeallikaks ettevõtete majandusaasta aruanded ja mõlema andmebaasi andmeid kasutatakse teadus- ja rakendusuringutes, siis FADN andmebaasi andmeid ongi eelkõige kasutatud erinevate põllumajandusettevõtetega seotud uuringute koostamisel. Piiranguid Statistikaameti andmete kasutamisel seab autori arvates selle tegevusala lai hõlmatuse. FADN andmebaas sisaldab üksnes põllumajandus ehk üldises plaanis taime- ja loomakasvatuse ettevõtete andmeid, siis Statistikaametis kuulub selle tegevusala alla ka jahindus ning neid teenindavad muud tegevusalad.

FADN andmete alusel tehakse ühise põllumajanduspoliitikaga seotud otsuseid terve Euroopa Liidu ulatuses ning Statistikaameti andmeid kasutatakse eelkõige arengukavade ja prognooside koostamiseks ning poliitika kujundamiseks kohalikul tasandil. Kuigi Statistikaameti andmete

ja FADN andmete alusel leitud rentaablusnäitajad ei erinenud väga suures ulatuses, siis on autori hinnangul Euroopa Liidu põllumajandusettevõtete majandusnäitajaid hõlmavates uuringutes mõistlikum kasutada FADN andmebaasi andmeid, sest FADN andmebaasi andmed on Euroopa Liidu riikide lõikes kogutud ühtse metoodika alusel. Üleriigiliste andmebaaside andmete kogumise metoodika võib olla aga riigiti erinev. Autori ettepanek on Statistikaameti andmebaasis tegevusala taime- ja loomakasvatus, jahindus ja seda teenindavad tegevusalad jagada kaheks: taime- ja loomakasvatus ning jahindus ja seda teenindavad tegevusalad, mis võimaldaks ühtlustada erinevate andmebaaside andmeid analüüside koostamiseks.

KOKKUVÕTE

Käesoleva magistritöö eesmärk oli võrrelda FADN andmebaasi ja Statistikaameti finantstulemuslikkust Eesti põllumajandusettevõtetes, kaheksa aasta lõikes, perioodil 2014-2021. Selleks püstitati kuus uurimisülesannet. Magistritöö teoreetilises osas selgitati läbi varasemate põllumajandusettevõtete uuringute finantstulemuslikkuse hindamise vajadust ning finantstulemuslikkuse hindamise mõõtmist. Põllumajandusettevõtete olulisuse säilitamiseks maaelu arengus ning toiduga kindlustatuses ning erinevate struktuurimuutuste valguses ning poliitikakujundajate ning akadeemilise ringkonna jaoks on oluline ettevõtete majanduslik seis. Põllumajandusettevõtete majanduslikku seisu hinnati läbi finantstulemuslikkuse, kasutades varade puhasrentaabluse, omakapitali rentaabluse, käibe rentaabluse ning kasutatud kapitali rentaabluse näitajaid.

Magistritöö empiirilises osas arvutati FADN andmebaasi ja Statistikaameti andmeid kasutades Eesti põllumajandusettevõtete varade puhasrentaablus, omakapitali rentaablus, käiberentaablus ning kasutatud kapitali rentaablus. FADN andmebaasi andmeid kasutades jagati valimisse kuulunud ettevõtted tootmistüüpide ning suurusgruppide lõikes. Statistikaameti valim suurusgruppide lõikes. Tulemusi illustreeriti erinevate tabelite ning diagrammide abil, mille koostamiseks kasutati *MS Excel* funktsioone. Võrreldi valimisse kuulunud ettevõtete rentaablusnäitajaid kahe andmebaasi andmeid kasutades.

Töö tulemusena leiti, et FADN andmebaasi andmetel tootmistüüpide lõikes vaadeldava kaheksa aastase perioodi jooksul on oma varasid ja omakapitali kasumi teenimiseks kõige efektiivsemalt kasutatud taimekasvatuse tootmistüübis. Kõige madalamate ROA ja ROE näitajatega oli piimatootmise tootmistüüp. Enim ühe euro käibe kohta kasumit on teenitud loomakasvatuse tootmistüübis ning kõige vähem piimatootmise tootmistüübis. Kasutatud kapitali rentaablus oli üsna võrdne nii piimatootmise, taimekasvatuse kui ka segatootmise tootmistüübis. Kõige madalam oli kasutatud kapitali rentaablus loomakasvatuse tootmistüübis

Suurusgruppide lõikes oli FADN andmebaasi andmetele tuginedes finantsiliselt kõige paremate varade puhasrentaabluse ja omakapitali rentaabluse näitajatega väikeettevõtete suurusgrupp.

Statistikaameti andmetele tuginedes mikroettevõtete suurusgrupp. Kõige madalamad olid näitajad keskmise suurusega ettevõtete suurusgrupis. Samale tulemusele jõuti ka Statistikaameti andmeid kasutades, et suurusgruppide lõikes olid madalaimad näitajad keskmise suurusega ettevõtete suurusgrupis. Käiberentaablus vaadeldava perioodi jooksul oli FADN andmebaasile tuginedes suurim mikroettevõtete suurusgrupis ning kasutatud kapitali rentaablus keskmise suurusega ettevõtete suurusgrupis. Statistikaameti andmetel olid kõige kõrgemad tulemused käiberentaabluse puhul mikroettevõtete suurusgrupis ning madalaimad keskmise suurusega ettevõtete suurusgrupis.

Võrreldes FADN andmebaasi ja Statistikaameti rentaablusnäitajaid aastatel 2014-2021, selgus, et varade puhasrentaabluse ja omakapitali rentaabluse puhul olid Statistikaameti andmed mõnevõrra kõrgemad kui FADN andmebaasi alusel leitud rentaablusnäitajad. Käiberentaablus kahe andmebaasi võrdlusel oli võrdne. Kasutatud kapitali rentaablus oli FADN andmebaasi andmeid kasutades kõrgem kui Statistikaameti ROCE, mis tõstatab uue uurimisülesande teemana üles küsimuse, miks kasutatud kapitali näitaja ROCE on FADN andmebaasi andmeid kasutades tunduvalt kõrgem, kui Statistikaameti andmeid kasutades.

Autor leiab, et kuigi Statistikaameti andmete ja FADN andmete alusel leitud rentaablusnäitajad ei erinenud väga suures ulatuses, oleks Euroopa Liidu põllumajandusettevõtete majandusnäitajaid hõlmavates uuringutes mõistlikum kasutada FADN andmebaasi andmeid, sest FADN andmebaasi andmed on Euroopa Liidu riikide lõikes kogutud ühtse metoodika alusel. Üleriigiliste statistiliste andmebaaside andmete kogumise metoodika võib olla aga riigiti erinev. Lisaks oli autori ettepanek Statistikaameti tegevusalana märgitud taime- ja loomakasvatus, jahindus ja seda teenindavad tegevusalad jagada kaheks.

Eestis on põllumajandusettevõtteid varem uuritud finantsilise aspekti poolest mitme erineva nurga alt, mis sisaldavad suhtarvude analüüsi ning andmebaase. On uuritud Eesti põllumajandusettevõtete majanduslikku seisut, tasuvusnäitajaid, jätkusuutlikkust kui ka pankrotistumist mõjutavaid tegureid. Kuigi näitajate poolest võib Eesti põllumajandusettevõtteid uurida nii FADN andmebaasi kui ka Statistikaameti andmeid kasutades, siis jätkuvaid uuringuid sel teemal saab edasi arendada, näiteks kuidas mõjutavad erinevate kõrvaltegevuste tulud põllumajandusettevõtete finantstulemusi erinevate andmebaaside võrdlusel.

KASUTATUD KIRJANDUS

- Agriculture, forestry, and fishing, value added (% of GDP). (2021). The World Bank. <https://data.worldbank.org/indicator/NV.AGR.TOTL.ZS?end=2021&locations=EE&s+tart=2000&start=1995&view=chart>. (13.04.2022).
- Aliabadi, S., Dorestani, A., Balsara, N.** (2013). The Most Value Relevant Accounting Performance Measure by Industry. – *Journal of Accounting and Finance*. Vol. 13, No. 1, pp. 22-34.
- Alver, J., Reinberg, L.** (2002). Juhtimisarvestus. Tallinn: Tallinna Raamatutrükikoda. 431 lk.
- Baležentis, T., Novickyte, L.** (2018). Are Lithuanian Family Farms Profitable and Financially Sustainable? Evidence Using DuPont Model, Sustainable Growth Paradigm and Index Decomposition Analysis. – *Transformations in Business and Economics*. Vol 17, No. 1, pp. 237-254.
- Baležentis, T., Galnaityte, A., Kriščiukaitiene, I., Namiotko, V., Novickyte, L., Streimikiene, D., Melnikiene, R.** (2019). Decomposing Dynamics in the Farm Profitability: An Application of Index Decomposition Analysis to Lithuanian FADN Sample. – *Sustainability*. Vol.11, No. 10, pp. 1-16.
- Dabkiene, V.** (2021). The comparative analysis of Lithuanian farms economic performance in the context of selected EU countries. – *Bulgarian Journal of Agricultural Science*. Vol 27, No. 6, pp. 1074-1083.
- Eesti põllumajandus ja toit 2030 arengukava. (2020). – Eesti Põllumajandus- Kaubanduskoda <https://www.agri.ee/pollumajanduse-ja-kalanduse-valdkonna-arengukava-aastani-2030> (01.04.2023).
- El Benni, N., Finger, R.** (2021). Farm income in European agriculture: new perspectives on measurement and implications for policy evaluation. – *European Review of Agricultural Economics*. Vol 48, No. 2, pp. 253–265.
- EM001: Ettevõtete majandusnäitajad tegevusala ja tööga hõivatud isikute arvu järgi. (andmed uuendatud 30.12.2022). – *Eesti Statistika andmebaas*. https://andmed.stat.ee/et/stat/majandus_ettevetete-majandusnaitajad_ettevetete-tulud-kulud-kasum_aastastatistika/EM001/table/tableViewLayout2 (13.04.2023).
- EM009: Ettevõtete vara, kohustused ja omakapital. (andmed uuendatud 30.12.2022). – Eesti Statistika andmebaas. https://andmed.stat.ee/et/stat/majandus_ettevetete-majandusnaitajad_ettevetete-vara-kohustused_aastastatistika/EM009/table/tableViewLayout2 (13.04.2023).
- EMTAK tegevusalad. Registrate ja Infosüsteemide Keskus. [veebileht] <http://www.rik.ee/et/e-ariregister/emtak-tegevusalad> (13.04.2023).

- FADN. Põllumajandusliku raamatupidamise andmebaas. (2023) [veebileht] <https://pmk.agri.ee/et/FADN> (13.04.2023).
- FADN: Standardtulemused keskmiselt põllumajandustootja kohta. (andmed uuendatud 07.02.2023) *FADN*. <https://fadn.agri.ee/standardtulemused/> (01.04.2023).
- Financial performance definition. Investopedia.com [veebileht] <https://www.investopedia.com/terms/f/financialperformance.asp> (03.03.2023).
- Hajek, P.** (2017). Comprehensive assessment of firm financial performance using financial ratios and linguistic analysis of annual reports. – *Journal of International Studies*. Vol. 10, No. 4, pp. 96-108.
- Horizontal Analysis. (2023). [veebileht] <https://www.accountingtools.com/articles/horizontal-analysis> (23.04.2023).
- João Pereira Domingues Martinho, V.** (2022). Profitability and financial performance of European Union farms: An analysis at both regional and national levels. – *Open Agriculture*. Vol. 7, No. 1, pp 529-540.
- Kallam, H., Kolbre, E., Lend, E., Möller, L., Reinhold, V., Simson, A., Uustalu, A., Venesaar, U.** (2003). Ärikorralduse põhiteadmised. Tallinn: Külim. 215 lk.
- Kallas, K.** (2002). Finantsarvestuse alused. Tallinn: Tallinna Raamatutrükikoda. 335 lk.
- Kotane, I., Kuzmina-Merlino, I.** (2012). Assesment of financial indicators for evaluation of business performance. – *European Integration studies*. Vol 1, No. 6, pp. 216-224.
- Kryszak, L., Guth, M., Czyzewski, B.** (2021). Determinants of farm profitability in the EU regions. Does farm size matter? – *Agricultural Economics*. Vol. 67, No. 3, pp 90-100.
- Kõomägi, M.** (2006). Ärirahandus. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus. 276 lk.
- Majanduse ja tööturu trendid. (2017). Tallinn: Statistikaamet. 184lk. https://www.stat.ee/sites/default/files/2020-07/Majandus_ja_tooturu_trendid.pdf (13.04.2023).
- Maverick, J.B.** (2022). How Useful Is ROCE as an Indicator of a Company`s Performance [veebileht] <https://www.investopedia.com/ask/answers/011315/how-useful-roce-indicator-companys-performance.asp> (13.04.2023).
- Neely, A.** (1999). The performance measurement revolution: why now and what next? – *International Journal of Operation & Production Management*. Vol. 19, No. 2, pp. 205-228.
- Nicu, I. E.** (2012). Company performance measurement and reporting methods. – *Annals Of The University Of Oradea Science Series*. Vol. 21, No. 2, pp. 700-707.
- Pohkarel, K.P., Regmi, M., Featherstone, A.M., Archer, D.W.** (2019). Examining the financial performance of agricultural cooperatives in the USA. – *Agricultural Finance Review*. Vol. 79, No. 2, pp. 271-282.
- Põllumajandus. (2023). – *Statistikaamet* <https://www.stat.ee/et/avastatistikat/valdkonnad/pollumajandus-kalandus-ja-jahindus/pollumajandus> (13.04.2023).

- Põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukava aastani 2030. (2021). – Maaeluministeerium
<https://www.agri.ee/sites/default/files/content/arengukavad/poka-2030/poka-2030-taistekst.pdf>
(03.03.2023).
- Põllumajanduse, kalanduse, maaelu ja toiduainetööstuse ülevaade 2021. (2022) Tallinn;;
Maaeluministeerium. 165 lk. [https://www.agri.ee/maaelu-pollumajandus-
toiduturg/pollumajandus-ja-toiduturg/ulevaated-ja-statistika?view_instance=0&current_page=1](https://www.agri.ee/maaelu-pollumajandus-toiduturg/pollumajandus-ja-toiduturg/ulevaated-ja-statistika?view_instance=0&current_page=1)
(01.04.2023).
- Raamatupidamise seadus. (vastu võetud 20.11.2002, viimati jõustunud 01.01.2018). – *Riigi Teataja*
<https://www.riigiteataja.ee/akt/125052012016?leiaKehtiv> (13.04.2023).
- Rahandus. Tasuvuse suhtarvud. [veebileht] <https://www.rahandus.ee/et/tasuvuse-suhtarvud>
(03.01.2023).
- Ratio Analysis. (2022). [veebileht] <https://www.accountingtools.com/articles/ratio-analysis.html>
(23.04.2023).
- Return on capital employed definition. (2023). [veebileht] [https://accountingtools.com/articles/return-
on-capital-employed](https://accountingtools.com/articles/return-on-capital-employed) (03.01.2023).
- Statistikaamet. (2023). [veebileht] <https://avaandmed.eesti.ee/information-holders/statistikaamet>
(13.04.2023).
- Tearu, A., Krumm, E.** (2005). Ettevõtte finantsjuhtimine. Tallinn: Pegasus. 223 lk.
- Vertical Analysis. (2022). [veebileht] <https://www.accountingtools.com/articles/vertical-analysis>
(23.04.2023).
- Vukoje, V., Miljatovic, A., Tekic, D.** (2022). Factors influencing farm profitability in the Republic of
Serbia. – *Ekonomika Poljoprivrede*. Vol. 69, No. 4, pp. 1031-1042.
- Weragoda, A., Frilay, J.** (2020). Australian dairy: financial performance of dairy farms, 2017–18 to
2019–20. Research by the Australian Bureau of Agricultural and Resource Economics and
Sciences. – *Australian dairy*. Vol. 4, No. 9, pp. 1-38.

LISAD

Lisa 1. FADN andmebaasi algandmed rentaablusnäitajate leidmiseks tootmistüüpide lõikes

Taimakasvatuse tootmistüüp	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Müügitulu, tuhat eurot	1 578	1 840	1 089	1 292	1 343	1 618	1 593	1 609
Netolisandväärtus, tuhat eurot	513	563	229	524	375	632	681	807
Ettevõtjatulu, tuhat eurot	278	309	63	254	90	348	388	462
Varad kokku, tuhat eurot	4 653	4 886	4 261	3 718	4 144	4 356	4 482	4 835
Lühiajalised kohustised, tuhat eurot	671	746	480	510	561	621	585	606
Omakapital, tuhat eurot	3 177	3 461	2 239	2 488	2 636	2 972	3 076	3 569
Varade puhasrentaablus ROA (%)	5,97	6,33	1,48	6,84	2,17	7,99	8,67	9,56
Omakapitali rentaablus ROE (%)	8,75	8,94	2,82	10,22	3,41	11,72	12,63	12,95
Käiberentaablus ROS (%)	17,61	16,80	5,80	19,69	6,70	21,53	24,38	28,73
Kasutatud kapitali rentaablus ROCE (%)	12,89	13,59	6,06	16,34	10,48	16,92	17,47	19,09
Piimatootmise tootmistüüp								
Müügitulu, tuhat eurot	1 873	1 620	1 473	2 064	2 046	2 223	2 159	2 455
Netolisandväärtus, tuhat eurot	578	473	310	875	614	749	751	806
Ettevõtjatulu, tuhat eurot	74	- 21	- 158	359	135	153	136	175
Varad kokku, tuhat eurot	4 681	4 610	4 526	4 747	5 214	5 531	5 622	5 811
Lühiajalised kohustised, tuhat eurot	696	774	716	709	789	823	840	964
Omakapital, tuhat eurot	2 702	2 593	2 488	2 754	2 940	3 207	3 284	3 433
Varade puhasrentaablus ROA (%)	1,57	- 0,46	- 3,50	7,55	2,58	2,76	2,41	3,01
Omakapitali rentaablus ROE (%)	2,73	- 0,81	- 6,37	13,02	4,58	4,76	4,13	5,09
Käiberentaablus ROS (%)	3,93	- 1,30	-10,75	17,37	6,58	6,87	6,28	7,12
Kasutatud kapitali rentaablus ROCE (%)	14,49	12,32	8,12	21,68	13,88	15,92	15,70	16,63
Loomakasvatuse tootmistüüp								
Müügitulu, tuhat eurot	174	178	152	173	209	190	152	161
Netolisandväärtus, tuhat eurot	85	105	83	119	121	86	103	124
Ettevõtjatulu, tuhat eurot	14	50	37	77	80	22	57	64
Varad kokku, tuhat eurot	1 340	1 263	1 134	1 091	1 152	1 229	1 198	1 284
Lühiajalised kohustised, tuhat eurot	153	128	81	80	84	84	81	190
Omakapital, tuhat eurot	795	820	881	892	949	1 017	904	1 066
Varade puhasrentaablus ROA (%)	1,03	3,97	3,30	7,07	6,93	1,76	4,75	5,02
Omakapitali rentaablus ROE (%)	1,73	6,11	4,25	8,65	8,42	2,13	6,29	6,05
Käiberentaablus ROS (%)	7,91	28,07	24,72	44,58	38,20	11,40	37,51	40,10
Kasutatud kapitali rentaablus ROCE (%)	7,15	9,21	7,87	11,79	11,29	7,51	9,25	11,34

Segatootmise tootmistüüp								
Müügitulu, tuhat eurot	1 532	2 288	1 445	1 783	1 675	1 615	1 744	2 312
Netolisandväärtus, tuhat eurot	368	591	316	739	427	611	615	1 000
Ettevõtjatulu, tuhat eurot	35	30	- 19	329	53	227	211	457
Varad kokku, tuhat eurot	3 475	4 483	4 897	4 744	5 023	4 734	4 623	5 531
Lühiajalised kohustised, tuhat eurot	513	931	718	855	888	605	642	860
Omakapital, tuhat eurot	2 369	3 304	2 578	3 161	2 746	3 247	3 143	4 215
Varade puhasrentaablus ROA (%)	1,00	0,67	- 0,39	6,94	1,06	4,79	4,56	8,25
Omakapitali rentaablus ROE (%)	1,47	0,90	- 0,75	10,42	1,94	6,98	6,71	10,83
Käiberentaablus ROS (%)	2,27	1,30	- 1,33	18,46	3,17	14,03	12,09	19,75
Kasutatud kapitali rentaablus ROCE (%)	12,44	16,63	7,55	19,01	10,32	14,79	15,45	21,40

Lisa 2. FADN andmebaasi algandmed rentaablusnäitajate leidmiseks suurusgruppide lõikes

Mikroettevõtete suurusgrupp	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Müügitulu, tuhat eurot	168	166	144	188	166	173	154	180
Netolisandväärtus, tuhat eurot	59	64	56	79	66	58	59	70
Ettevõtjatulu, tuhat eurot	49	74	43	64	50	35	43	51
Varad kokku, tuhat eurot	934	908	911	925	848	873	910	903
Lühiajalised kohustised, tuhat eurot	56	48	32	41	38	49	45	43
Omakapital, tuhat eurot	835	776	849	811	690	861	765	827
Varade puhasrentaablus ROA (%)	5,27	8,14	4,75	6,88	5,85	4,05	4,72	5,60
Omakapitali rentaablus ROE (%)	5,89	9,53	5,10	7,84	7,18	4,11	5,61	6,11
Käiberentaablus ROS (%)	29,35	44,63	30,17	33,79	29,78	20,42	27,91	28,05
Kasutatud kapitali rentaablus ROCE (%)	6,72	7,40	6,38	8,97	8,17	7,01	6,77	8,09
Väikeettevõtete suurusgrupp								
Müügitulu, tuhat eurot	1 104	1 070	743	917	894	1 010	941	1 019
Netolisandväärtus, tuhat eurot	370	380	237	444	348	425	466	535
Ettevõtjatulu, tuhat eurot	165	167	108	294	195	214	252	305
Varad kokku, tuhat eurot	3 962	3 851	3 418	3 239	3 562	3 751	3 727	3 994
Lühiajalised kohustised, tuhat eurot	510	499	337	383	388	404	372	518
Omakapital, tuhat eurot	2 486	2 472	2 247	2 404	2 602	2 660	2 552	2 937
Varade puhasrentaablus ROA (%)	4,16	4,33	3,15	9,08	5,47	5,70	6,77	7,62
Omakapitali rentaablus ROE (%)	6,63	6,75	4,78	12,23	7,49	8,04	9,88	10,37
Käiberentaablus ROS (%)	14,92	15,60	14,48	32,08	21,79	21,18	26,79	29,88
Kasutatud kapitali rentaablus ROCE (%)	10,72	11,32	7,70	15,56	10,97	12,70	13,88	15,40
Keskmise suurusega ettevõtete suurusgrupp								
Müügitulu, tuhat eurot	3 886	4 691	3 273	4 208	4 213	4 463	4 553	5 337
Netolisandväärtus, tuhat eurot	1 115	1 287	644	1 735	1 123	1 596	1 626	2 132
Ettevõtjatulu, tuhat eurot	186	127	- 228	662	113	500	496	803
Varad kokku, tuhat eurot	9 254	10 482	10 489	10 137	11 123	11 225	11 288	12 564
Lühiajalised kohustised, tuhat eurot	1 467	2 032	1 624	1 730	1 896	1 678	1 731	2 060
Omakapital, tuhat eurot	5 723	6 930	5 090	6 080	5 979	6 922	7 090	8 519
Varade puhasrentaablus ROA (%)	2,01	1,21	- 2,17	6,53	1,02	4,45	4,40	6,39
Omakapitali rentaablus ROE (%)	3,25	1,84	- 4,47	10,88	1,89	7,22	7,00	9,43
Käiberentaablus ROS (%)	4,79	2,71	- 6,96	15,73	2,69	11,20	10,90	15,04
Kasutatud kapitali rentaablus ROCE (%)	14,32	15,23	7,26	20,63	12,17	16,71	17,01	20,30

Lisa 3. Statistikaameti algandmed rentaablusnäitajate leidmiseks suurusgruppide lõikes

Mikroettevõtete suurusgrupp	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Müügitulu, tuhat eurot	188 038	275 027	224 495	283 442	-	-	420 357	399 363
Ärikasum (-kahjum), tuhat eurot	39 115	80 052	25 873	69 253	-	-	108 044	118 030
Aruandeaasta kasum (-kahjum), tuhat eurot	35 425	73 430	18 483	64 302	-	-	96 119	105 685
Varad kokku, tuhat eurot	545 995	667 099	795 829	868 304	-	-	1 307 293	1 316 887
Lühiajalised kohustised, tuhat eurot	101 143	132 043	146 954	137 175	-	-	218 402	216 653
Omakapital, tuhat eurot	315 919	417 346	452 594	536 151	-	-	716 207	743 794
Varade puhasrentaablus ROA (%)	6,49	11,01	2,32	7,41	-	-	7,35	8,03
Omakapitali rentaablus ROE (%)	11,21	17,59	4,08	11,99	-	-	13,42	14,21
Käiberentaablus ROS (%)	18,84	26,70	8,23	22,69	-	-	22,87	26,46
Kaasatud kapitali rentaablus ROCE (%)	8,79	14,96	3,99	9,47	-	-	9,92	10,73
Väikeettevõtete suurusgrupp								
Müügitulu, tuhat eurot	239 963	221 381	222 625	-	299 546	325 380	347 620	369 071
Ärikasum (-kahjum), tuhat eurot	18 746	6 100	- 16 056	-	14 133	35 161	24 415	43 296
Aruandeaasta kasum (-kahjum), tuhat eurot	13 258	77	- 22 928	-	7 434	28 153	17 300	22 069
Varad kokku, tuhat eurot	523 298	561 599	600 437	-	775 722	778 945	797 026	858 194
Lühiajalised kohustised, tuhat eurot	98 927	105 595	114 617	-	133 169	133 759	141 817	144 833
Omakapital, tuhat eurot	282 054	296 747	285 142	-	386 125	403 627	409 940	451 364
Varade puhasrentaablus ROA (%)	2,53	0,01	- 3,82	-	0,96	3,61	2,17	2,57
Omakapitali rentaablus ROE (%)	4,70	0,03	- 8,04	-	1,93	6,98	4,22	4,89
Käiberentaablus ROS (%)	5,53	0,03	- 10,30	-	2,48	8,65	4,98	5,98
Kaasatud kapitali rentaablus ROCE (%)	4,42	1,34	- 3,30	-	2,20	5,45	3,73	6,07
Keskmise suurusega ettevõtete suurusgrupp								
Müügitulu, tuhat eurot	-	175 113	143 938	-	142 460	-	147 327	-
Ärikasum (-kahjum), tuhat eurot	-	2 722	- 3 458	-	8 584	-	13 531	-
Aruandeaasta kasum (-kahjum), tuhat eurot	-	- 1 034	- 6 354	-	6 182	-	10 729	-
Varad kokku, tuhat eurot	-	352 644	335 735	-	271 071	-	276 466	-
Lühiajalised kohustised, tuhat eurot	-	60 529	61 941	-	38 898	-	45 583	-
Omakapital, tuhat eurot	-	179 923	149 332	-	150 833	-	160 383	-
Varade puhasrentaablus ROA (%)	-	- 0,29	- 1,89	-	2,28	-	3,88	-
Omakapitali rentaablus ROE (%)	-	- 0,57	- 4,25	-	4,10	-	6,69	-
Käiberentaablus ROS (%)	-	- 0,59	- 4,41	-	4,34	-	7,28	-
Kaasatud kapitali rentaablus ROCE (%)	-	0,93	- 1,26	-	3,70	-	5,86	-

Märkused:

Tähis „-“, märgib, et andmed pole kättesaadavad.

Lisa 4. FADN andmebaasi ja Statistikaameti algandmed rentaablusnäitajate leidmiseks

FADN andmebaas	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Müügitulu, tuhat eurot	5 157	5 927	4 160	5 312	5 274	5 646	5 648	6 537
Netolisandväärtus, tuhat eurot	1 544	1 730	937	2 258	1 537	2 078	2 150	2 737
Ettevõtjatulu, tuhat eurot	400	368	- 77	1 019	358	749	792	1 158
Varad kokku, tuhat eurot	14 150	14 696	15 030	14 559	14 917	15 691	15 887	16 693
Lühiajalised kohustised, tuhat eurot	2 033	2 579	1 994	2 154	2 323	2 132	2 148	2 620
Omakapital, tuhat eurot	9 044	10 178	8 186	9 295	9 271	10 443	10 407	12 283
Varade puhasrentaablus ROA (%)	2,83	2,50	- 0,51	7,00	2,40	4,77	4,98	6,94
Omakapitali rentaablus ROE (%)	4,42	3,62	- 0,94	10,97	3,86	7,17	7,61	9,43
Käiberentaablus ROS (%)	7,76	6,21	- 1,85	19,19	6,78	13,27	14,02	17,72
Kaasatud kapitali rentaablus ROCE(%)	12,74	14,28	7,19	18,20	12,20	15,33	15,65	19,45
Statistikaamet								
Müügitulu, tuhat eurot	617 979	671 522	591 058	713 190	744 190	792 032	915 304	917 330
Ärikasum (-kahjum), tuhat eurot	62 921	88 873	6 359	135 066	79 115	121 369	145 990	170 011
Aruandeaasta kasum (-kahjum), tuhat eurot	49 716	72 472	- 10 798	122 324	55 245	102 714	124 148	133 606
Varad kokku, tuhat eurot	1 410 912	1 583 749	1 732 000	1 814 769	2 008 465	2 057 523	2 179 778	2 451 775
Lühiajalised kohustised, tuhat eurot	266 763	298 167	323 512	291 397	333 067	304 832	405 801	411 597
Omakapital, tuhat eurot	776 070	894 015	887 067	1 043 226	1 053 485	1 113 006	1 286 531	1 347 942
Varade puhasrentaablus ROA (%)	3,52	4,58	- 0,62	6,74	2,75	4,99	5,70	5,45
Omakapitali rentaablus ROE (%)	6,41	8,11	- 1,22	11,73	5,24	9,23	9,65	9,91
Käiberentaablus ROS (%)	8,04	10,79	- 1,83	17,15	7,42	12,97	13,56	14,56
Kasutatud kapitali rentaablus ROCE (%)	5,50	6,91	0,45	8,87	4,72	6,92	8,23	8,33

Lisa 5. Lihtlitsents lõputöö salvestamiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks ning juhendaja kinnitus lõputöö kaitsmisele lubamise kohta

Mina, Elena Niinemets, sünniaeg 24.03.1988

1. annan Eesti Maaülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda koostatud lõputöö „Finantstulemuslikkus Eesti põllumajandusettevõtetes FADN andmebaasi ja Statistikaameti andmete võrdlusel aastatel 2014-2021“, mille juhendaja on Maire Nurmet,
  - 1.1. salvestamiseks säilitamise eesmärgil,
  - 1.2. digiarhiivi DSpace lisamiseks ja
  - 1.3. veebikeskkonnas üldsusele kättesaadavaks tegemisekskuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile;
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Lõputöö autor, */allkirjastatud digitaalselt/*

Tartu, 10.05.2023

Juhendaja kinnitus lõputöö kaitsmisele lubamise kohta

Luban lõputöö kaitsmisele.

Maire Nurmet, */allkirjastatud digitaalselt/*

10.05.2023